 БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГДЭГТЫН!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№144 (5036)
Среда
Июлиин
17
1946 он.

Сэн 20 мүнгэн

Партийна организацинууд болбол хүдөө ажахын шиидхэхы кампанинуудай нэгэн болохо үбһэхуряалгые большевистскээр хүтэлбэрилхэ еһотой. Тэдэнэй хүдэлмэри юун дээрэһээ сэгнэгдэхэб гэхэдэ, колхоз болон совхозуудай тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө дүүргэһэн дээрэһээ, үбэлэй үедэ малаа тэжээлээр хүсэд хангаһан дээрэһээ сэгнэгдэхэ байна.

ҮБҺЭ ХУРЯАЛГЫН ҮЕДЭ АГИТАЦИОННО-НИИТЫН ХҮДЭЛМЭРИИЕ ҮРГЭНӨӨР ЯБУУЛХА

Манай республикын колхозууд хүдөө ажахын жэлэй харюусалгата кампанинуудай нэгэн болохо үбһэхуряалгада оронхой. Үбэлэй үедэ хүрэхэ тэжээлэй бата бэхи база байгуулха гээшэ манай республикада шухалын шухала зорилгонуудай нэгэниинь мүн. Тиимэ тула үбһэхуряалга болбол манай эндэ, малажалтай республикада, имагта шухала удхашанартай байна. Бидэнэр болбол 500 мянган гектар болохо айхабтар ехэ талмайн үбһэ сабшаха, хатааха ба һүрилхэ болон зунай ба намарай үедэ 120 мянган тонно силос бэлдэхэ, хагдан тэжээл, хулһа бэлдэхэ ёһотой ба үбһэ тэжээл хабар болтор хүсэд хүрэхэгүй байһан үнгэрэгшэ жэлэй алдуунуудые дабтаха ёһогүйбди.

Хүдөө ажалай шухала һалбаринуудай нэгэн болохо малажалые хүгжөөхэ үндэһэ һууринуудай нэгэн— тэжээл бэлэдхэлгэ гээшэ республикын партийна организациин айхабтар шухала хэрэг болоно. Сабшалан дээрэхи бүхы хүдэлмэриие эмхитэйгээр үнгэргэхэ, бүдүүн ба шэмэтэ тэжээлые хүсэд хүрэхөөр бэлэдхэхэ ба социалистическэ малажалай саашанхи хүгжэлтые туйлаха шухала.

СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб тухай хуули болбол малые тэжээлээр хангаха тухай ябадалые онсо удхашанартай гэжэ заана. «Тэжээлэй базануудые үндэһөөрнь һайжаруулха ба малые һайн үбһөөр, корнеплодоор, силосоор ба бусад шэмэтэ тэжээлнүүдээр, мүн баһа бэлшээреэр хангахын түлөө түрүүшын ээлжээндэ хүгжэнги малажалтай колхозууд ба совхозуудта зүб һайн тэжээлэй севооборотуудые эрхилхэ... байгаалиин сабшалангуудые, тариһан үбһэ ногоонуудые саг доронь хуряажа ба сабшалангаа һайжаруулжа үндэр шанартай үбһэ суглуулгые ехэхэнээр дээшэлүүлхэ ябадал хангаха...» гэжэ тус хуули соо хэлэгдэнэ.

Тэжээлэй бата бэхи база байгуулха гээшэ малай тоо толгойе олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ, мяха, һү, тоһо болон малажалай бусад продуктнуудые элбэг дэлбэг болгохо ябадалай айхабтар шухала арга нүхэсэл болоно. Манай республика болбол үбһэ хуряалга, силос даралга, хагдан тэжээл ба хулһа бэлэдхэлые эмхитэйгээр үнгэргэхэ бүхы аргаболомжотой. Колхозууд 3000 сенокосилка, хэдэн зуун морин тармуур, хэдэн мянган хажууршадые сабшалан дээрэ гаргажа шадаха байна. Эдэ бүгэдые шадамар бэрхээр хүтэлбэрилжэ, хүсэеэ зүбөөр хубаарилан табижа шадаа һаа үбһэ хуряалгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ арга боломжо олгохо байна.

Үбһэ хуряалгын үедэ колхознигуудай дунда политико-ниитын ба культурна хүдэлмэри ябуулха гээшэ имагта ехэ удхашанартай. Үбһэ хуряалгын хүдэлмэриин амжалтые колхознигууд шиидхэхэ байна. Партийна организацинууд болбол колхознигууд тухай анхаралаа имагта ехээр табиха, хүдэлмэриие амжалтатайгаар үнгэргэхын түлөө бүхы юумые хэхэ ёһотой.

ВКП(б)-гэй айкомуудай пропаганда ба агитациин таһагууд болон эхин парторганизацинууд агитационно хүдэлмэриин бүхы янза ба дүй дүршэлнүүдые хэрэглэхэ ёһотой. Малажалые амжалтатайгаар хүгжөөхэ ябадалда тэжээл бэлэдхэлэй хэды ехэ удхашанартай байһаниие колхозник бүхэндэ ойлгуулха шухала. Ажалые эмхидхэхэ ябадалда шухала анхарал хандуулха хэрэгтэй. Нёдондо жэлэйхидэл адляар парти ба правительство болбол үбһэ хуряалгын даалгабариие амжалтатайгаар дүүргэһэн колхознигуудые урмашуулха гэһэн гурим тогтоогоо. Энэ гуримые үргэнөөр ойлгуулан, сабшалан дээрэ хүдэлмэрилжэ байгаа колхознигуудай ашаг ехэтэйгээр хүдэлмэрилхэ ябадалые туйлаха шухала.

Хүн бүхэнэй ба жэжэхэн бүлэг хүнүүдэй хэһэн хүдэлмэриин үндэһэ һуури дээрэ ажалые зүбөөр эмхидхэхэ, урмашуулха хэмжээнүүдые үргэнөөр хэрэглэхэ ябадал хадаа үбһэ хуряалга ба силос даралгые түргэнөөр ябуулха ба түсэбүүдээ амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгые хангаха байна. Коммунистнууд ба агитаторнууд болбол энээн тухай колхознигуудта үдэр бүри хэлэжэ үгэхэ, эршэмтэйгээр хүдэлмэрилхыень уряалха, өөһэдөө жэшээ харуулха, арад ниитые толгойлон ябаха ёһотой. Гансахан үгөөрөө агитаци хэхэ бэшэ, харин хэрэг дээрэ жэшээ харуулха шухала.

Үбһэхуряалга болбол колхознигуудай олоороо хүдэлмэридэ гарахые эринэ. Партийна, комсомольско организацинууд, агитколлективүүд ойлгууламжын хүдэлмэриие үргэнөөр ябуулжа, колхознигуудай олоороо хүдэлмэрилхэ ябадалые туйлаха ёһотой. Ажал хэжэ шадаха бүхы хүнүүдые хүдэлмэридэ хабаадуулха. Энэ кампаниие амжалтатайгаар үнгэргэхын түлөө бүхы арга боломжонуудые хэрэглэхэ. Үбһэ хуряалга дээрэ хүдэлмэрилэгшэдэй дунда социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ шухала. Энэ хүдэлмэриие дүүргэхэ хэрэгтэ коммунистнууд, комсомолецууд, агитаторнууд хүтэлбэрилхы үүргэ ээлхэ байна. Тэдэнэр хадаа мүрысөө дэлгэрүүлхэ, мүрысөөнэй ашаг туһатай байха ябадалые хангаха, түрүү хажууршад, машинистнууд, тармууршадай дүй дүршэлые нэбтэрүүлхэ, гээгдэгшэдые урагшань татаха, түрүүшүүлые урмашуулха, үбһэ хуряалга дээрэ нормоёо үлүүлэн дүүргэһэнэй түлөө түлбэриин гуримые тайлбарилан ойлгуулха, бүхы колхознигууд бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлмэрилхэ ябадалые туйлаха хэрэгтэ туһалха ёһотой.

Эдэ шиидхэхы үдэрнүүдтэ хэблэл болон радиодо онсо анхарал хандуулха хэрэгтэй. Ханын газетэнүүд, дайшалхы хуудаһанууд шадаал һаа түргэ түргэн гаргагдажа байха, дутуу дундануудые зайлуулха ябадалда туһалха, арад зониие элсүүлэн табиха ёһотой. Ханын газетэнүүдэй хүдэлмэри болбол эхин парторганизацинуудай хэрзэргээр хүтэлбэрилһэн ба аймагай газетэнүүдэй ямараар тэдэндэ туһалһанһаа ехэнхидээ дулдыдаха байна.

Аймагай газетэ болбол социалистическэ мүрысөөе эмхидхэхэ, тэжээл бэлэдхэхэ түсэбые дүүргэхын түлөө тэмсэхэ ёһотой. Гэбэшье зарим аймагай газетэнүүд, энэ хэрэгһээ хажуу тээ байһаар. Газетэнүүд элдэб баримтануудые бэшээд лэ байна. Харин тэжээлэй бата бэхи база байгуулха, малажалые хүгжөөхын түлөө мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ ябадалда парторганизацинуудта туһалнагүй.

Үбһэхуряалгын үедэ культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай үүргэ хэзээ хэзээнэйхиһээ ехэ болоно. Колхознигуудай амарха, сүлөөтэй сагаа үнгэргэхэ ябадалда анхаралаа табиха хэрэгтэй. Стан бүхэндэ библиотекэ, хүгжэмэй инструментнүүд, патефон, радио, элдэб нааданууд байха ёһотой. Үбһэ хуряалга дээрэ мүн кино харуулха шухала.

Эдэ бүхы организацинуудай хүдэлмэриин амжалта болбол партиин аймагай комитедүүд, түрүүшын ээлжээндэ тэдэнэй пропаганда ба агитациин таһагууд, тэдэ организацинуудые хэрзэргээр хүтэлбэрилһэн дээрэһээ дулдыдаха байна.

Тэжээл бэлэдхэхэ гээшэ Бурят-Монгол республикые ашаг шэмэ ехэтэй хүгжэнги малажалтай республика болгохо хэрэгтэ айхабтар шухала байһаниие нэгэшье минута соо мартажа болохогүй.

Партийна организацинууд болбол хүдөө ажахын шиидхэхы кампанинуудай нэгэн болохо үбһэхуряалгые большевистскээр хүтэлбэрилхэ ёһотой. Тэдэнэй хүдэлмэри юун дээрэһээ сэгнэгдэхэб гэхэдэ, колхоз болон совхозуудай тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө дүүргэһэн ба үлүүлэн дүүргэһэн дээрэһээ, үбэлэй үедэ малаа тэжээлээр хүсэд хангаһан дээрэһээ сэгнэгдэхэ байна.

Үбһэ хуряалгые үргэн фронтоор ябуулая!

Үбһэ хуряалгын түрүүшүүл

Манай корреспондентын Ториин аймагһаа мэдээсэһэнэй ёһоор, хура бороонон һайтар ороһоной һүүлээр, тус аймагай колхозуудай сабшалан хадалангай ургаса яһала һайн.

Үбһэ ногоое дэмы хагдаруулхагүй ба шэмэ шүүһыень гээхэгүйн хойноһоо анхаралаа ехээр хандуулжа байгаа түрүү колхозууд малайгаа тэжээл бэлэдхэлгэдэ бүрин түгэс бэлэдхэлтэй оробо.

Жэшээлхэдэ, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз 5 сенокосилка, 30 гар хажууршадые гаргажа, үбһэ хуряалгын хүдэлмэриие эхилээ. Тэрэшэлэн, Каландарашвилиин нэрэмжэтэ колхоздо үбһэ түүбэрилэн сабшалгада 4 сенокосилка, 38 гар хажууршан гараба.

Энээнһээ гадна, „Заветы Ильича“ колхоздо 38 колхознигууд хүдэлмэрилжэ, июлиин 6-ай үдэр хүртэр 100 тонно силос дараһан байна.

Ургасын хоротонтой тэмсэл хэнэ

Хүдөө ажалай ургасын дайсангай тэмсэхэ талаар БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые гүйсэдхэхэ зорилготойгоор, Яруунын аймагай газарай таһаг бодого хэмжээ-ябуулгануудые һанаашалжа байна. Эндэ таршаатай тэмсэхэ хүдэлмэриие ударидаха гусхай комисси байгуулагдаа.

Комиссиин түсэблэн хараалһанай ёһоор тус аймагта 8400 гектар орооһото ба овощно культурануудай тарилгын болон 61 мянган гектар сабшалангай газар дээрэ ургасын хоротонтой тэмсэл хэхэнь. Комиссиин бодомжоогоор, шэбхын шүүһэнтэй холиһон хоро сасажа, таршаа хорхойнууд сэбэрлэгдэхэ юм.

Энэ хүдэлмэри хэхээр тус аймагта 1974 колхозник томилогдоһон ба дутамаггүй хоро бэлэдхэгдэһэн байна.

Таршаа хорхойтой тэмсэхэ бригаданууд өөһэдынгөө хүдэлмэриие гүргэн саг соо дүүргэжэ, ургасые гэмтээдэг таршаа хорхойнуудые дары сагаа усалхахаар поли дээгүүр эршэмтэйгээр хүдэлмэрилнэ.

Ж. Боросонов.

Тарилгын хойноһоо анхаралаа табинагүй

Яруунын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхоз нёдондонойхидоо орходоо, мүнөө жэлдэ газараа һайнаар элдүүрилжэ, тарилгаяа агротехническэ үндэр хэмжээндэ үнгэргөө һэн.

Үндэр баян ургасын түлөө тэмсэл хадаа хабарай тарилгые үнгэргэлгөөр дүүрэнэ бэшэ, харин тэрэнэй хойноһоо харууһалха хүдэлмэри хэхэ ушартай байна.

Тиин, энэ колхоз тарилга хэһэн газар дээрээ ургаһан буртаг үбһэ сэбэрлэхэ хүдэлмэри эмхидхэнэгүй. Хүдөө ажалай культурануудай хортон—таршаа хорхойтой тэмсэхэ ябадалнуудые ябуулнагүй, һанаа амархан һуунад.

Бригадануудай ба звенонуудай дунда социалистическэ мүрысөөн һулаар табигданхай. Мүнөө энэ колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй тарилгын хойноһоо харууһалха хүдэлмэри эмхидхээгүй байһан дээрэһээ, тус колхозой тарянанай полинууд буртаг үбһөөр дарагдашоод, таршаа хорхойдо эдюулжэ байха юм.

В. БАЙБОРОДИН.

Пар хахалха түсэбөө дүүргэбэ

Зэдын аймагай Гэгээтын сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой поли дээрэ хүдэлмэрилжэ байгаа Үшөөтэйн МТС-эй дүрбэдэхи тракторна бригада (бригадирынь нүхэр Дымбрыл Аюшеев) эртын пар хахалха түсэбөө нилээдгүй амжалтатайгаар дүүргэжэ, мүнөө хоёрдохи хахалалгада ороод, 200 гаран гектар элдүүрилээд, түрүү һуури эзэлжэ ябана.

Тус бригадын трактористнууд нүхэд З. Зоболоцкая, Ч. Раднаев, Н. Колесников, А. Дунаев ба бусад социалистическэ мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлжэ ябанад.

Д. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ҮБҺЭ ХУРЯАЛГЫН ТЕМП ХУРДАБШАЛХА

Манай республикын колхозууд мүнөө жэлдэ 700 мянган тонно бүдүүн тэжээл ба 120 мянган тонно силос дараха түсэбтэй байна. Энэ түсэбэй дүүргэлтэһээ малажал үсхэбэрилхэ болон тэрэнэй ашаг шэмые дээшэлүүлхэ ябадал шиидхэгдэхэ болоно.

Үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ шиидхэхы үдэрнүүд тулажа ерээ. Республикын түрүү колхозууд үбһэхуряалга ба силос даралгын хүдэлмэридэ саг болзор соонь оробо. Сэлэнгын аймагай Сталинай, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозууд, Кабанскын аймагай Молотовой нэрэмжэтэ ба „Путь социализма“ гэжэ колхозууд үбһэхуряалга ба силос дараха хүдэлмэриие эмхитэйгээр ябуулжа байна. Мүн Баргажанай, Байкало-Кударын, Тарбагатайн болон бусад зарим аймагуудай колхозуудаар үбһэхуряалга муу бэшээр ябана.

Гэбэшье, Кударын, Заиграйн, Хэжэнгын аймагуудай олонхи колхозууд үбһэхуряалгада үшөө ороогүй байһаар. Иимэ байдал хадаа эндэхи олонхи колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө адуу малдаа элбэг дэлбэг үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ ябадалые тоодоггүй байһаниие харуулна. Тус аймагуудай үбһэхуряалга эхилһэн зарим колхозууд энэ хүдэлмэриин түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, үндэр темптэйгээр ябуулжа шаданагүй, социалистическэ мүрысөөе эмхидхэнэгүй гэхэдэ болохо. Үбһэхуряалгада хэдэн үдэр хожомтожо ороо һаа, тэрэнэй шэмые гээхэһээ гадна, хэдэн зуун-мянган центнер үбһэ ногоо хуряажа абахагүй болонобди гэжэ эдэ колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд ойлгохо үүргэтэй. Адуу малдаа үбһэ тэжээл байгуулха саг ерээ.

Тиимэһээ үбһэхуряаха ба силос даралгада үргэн фронтоор орохо ёһотойбди. Үбһэ тэжээл элбэг ехээр бэлэдхэхэ бүхы услови манай колхозуудта бии. Түрүү колхознигуудай дүй дүршэлһөө харахада, энэ шухала хүдэлмэриие эршэмтэйгээр ябуулжа болохо аргаболомжо элитэ харагдана. Жэшээлхэдэ, Зэдын аймагай „Красный партизан“ гэжэ хүдөө ажалай артелиин колхозник Степан Петрович Фомицкий гэгшэ сенокосилкаар үдэр бүри 5 гектар сабшана. „Галын очи“ гэжэ колхозой член нүхэр Базаржапов 4,5 гектар хүртэр эрхим һайн шанартайгаар сабшана. Котовскиин нэрэмжэтэ колхозой гар хажууршад нүхэд Пошковский, Калачихин гэгшэд 0,60 га сабшаха байһан аад, 0,85 — 1 гектар хүртэр үбһэ сабшадаг болоо. Үбһэхуряалга ба силос даралгын темп ба шанар хадаа тэндэ хүдэлмэрилдэг колхознигуудай ажал хүдэлмэриие зүбөөр эмхидхэһэн ябадалһаа дулдыдаха байна. Тэрээнтэй хамта звено ба бригада бүхэндэ ажалай үндэр бүтээсэнүүдые туйлаха зайлашагүй. Үбһэхуряалгын түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, социалистическэ мүрысөөе үргэнөөр дэлгэрүүлхэ ба тэрэнэй ябасын дүнгые үдэр бүхэндэ гаргажа, мүрысөөндэ шалгаржа гараһан түрүүшүүдые БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба ВКП(б)-гэй Обкомой тогтоолой ёһоор урмашуулхаһаа гадна, тэдэнэрые үнэтэ юумээр шагнаха угаа шухала байна.

Коммунистнууд ба комсомолецууд болбол үбһэхуряалгын үедэ агитационно-ойлгууламжын хүдэлмэри колхознигуудай дунда үргэнөөр хэхэтээ хамта, өөһэдөө ажалай үндэр бүтээсэнүүдые туйлажа, эрхим жэшээ харуулха зэргэтэй. Түбхын түрүүндэ, „Республикын колхозуудаар үбһэхуряалга ба силос даралгые үнгэргэхэ тухай“ гаргаһан партиин Обкомой ба республикын Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые бүхы колхознигуудта үргэнөөр ойлгуулха үүргэтэй. Тэрээнтэй хамта, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые бүгэдэниитын хүдэлөөн болгохо тушаа колхозуудай партийна организацинууд ехэхэн эмхидхэлэй хүдэлмэри хэхэ ёһотой. Үбһэхуряалгын ба силос даралгын түрүүшын үдэрнүүдтэ элирүүлэгдэһэн дутуу дунда зүйлнүүдые дары усадхаха угаа шухала.

Н. МУНКУЕВ,
ВКП(б)-гэй Обкомой малажалай таһагые даагшын орлогшо.

Түрүү фермэ

Яруунын аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой эбэртэ бодо малай хоёрдохи фермые даагша нүхэр Чимит Рагдалов гэгшэ үхэр мал үсхэбэрилхын талаар ехэхэн дүй дүршэлтэй болоһон хүн юм.

1945-46 оной малай үбэлжэлгэдэ адуу малаа нэгэшье гарзагүйгөөр бүрин бүтэн, тобир таргануудаар ондо оруулжа шадаһан байна. Энэ жэлэй түл абалгые мүн лэ гарзагүйгөөр абажа байха юм. 1946 оной нэгэдэхи квартал соо тус фермынхид түл абалгын ба малаа ороондо оруулхын талаар социалистическэ мүрысөөндэ оролсожо, колхоз соогоо түрүү һуури эзэлбэ. Нүхэр Рагдаловай фермынхид колхозойнгоо правлениин ба парторганизациин дамжуулгын улаан туг абажа, Хүндэлэлэй доскада бэшэгдэбэ.

Мүнөө нүхэр Рагдаловай хүтэлбэрилдэг фермынхид үхэр малаа ерэхэ үбэлдэ тобир таргануудаар үбэлжүүлхын түлөө малдаа үбһэ ногооной бата бэхи база бии болгохын түлөө тэмсэжэ байнад.

Р. МУНКУЕВ.



Таджикска ССР-эй Дагана-Кишкскэ районой «Правдын» нэрэмжэтэ колхоздо ячмень сохилго боложо байна.
О. Кузьминай фото (ТАСС-эй фотохронико).

120 центнер үбһэ һүрилбэ

Үбһэхуряалга, силос даралга ба мүшэр тэжээл бэлэдхэлгэдэ Кяхтын аймагай колхозууд жэгдэрэн оробо. Энэ хүдэлмэридэ түрүү һуури эзэлжэ ябаһан „Красное Знамя“ колхоз 70 гектар сабшалангай үбһэ ногоо сабшаһан ба 120 центнер үбһэ һүрилбэ.

Энэ колхоздо 4 сенокосилка, 14 гар хажууршад болон бүхы дээрээ 35 хүн үбһэхуряалгада ажаллажа ябанад.

Тэрэшэлэн, Ворошиловай нэрэмжэтэ хүдөө ажалай артелиин колхознигууд 80 тонно силос дараһан ба 65 центнер мүшэр тэжээл бэлэдхэһэн байха юм.

Б. ЖАПОВ.

ЗАКАМЕНАЙХИД ҮБҺЭ ХУРЯАЛГАДА ОРОБО

Закаменай аймагай колхозууд үбһэ хуряалгын хүдэлмэридэ һайн бэлэдхэлтэйгээр оробо. Кагановичын, Сталинай нэрэмжэтэ «Улаан Далхай»гэжэ колхозууд ба бусад түрүү колхозууд үбһэндэ ороод, сабшалга болон һүрилэлгэ үндэр темптэйгээр ябуулжа байха юм.

Тус аймагай түрүү колхозууд үбһэхуряалгада ороһоон урид хүдэлмэриин түсэб зохёогоод, бригадануудта ба звенонуудта сабшалангайгаа участогуудые хубаажа үгэһэн байна. Сабшалгын түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилжэ бригаданууд ба звенонуудай хоорондо социалистическэ мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй.

Сабшалангаа уһална

Үдэжэ байгаа үхэр малдаа үндэр дээдэ шанартай үбһэ хуряажа абахын түлөө Яруунын аймагай Үльдиргын сомоной Молотовой нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Р. Банзарон, эхин парторганизациин секретарь нүхэр Д. Бандеев) хабарай эртын сагһаа эхилжэ сабшалан хадаланайнгаа талмайе һубаг канава малтажа уһалһан байха юм.

Мүнөө үндэр баян ургаса туйлаад, үбһэ хуряалгын хүдэлмэриие эршэтэй һайнаар ябуулна.

Р. Мункуев

МТС-үүдэй МҮРЫСӨӨН

Республикын МТС-үүдээр комбайн заһабарилгын ябаса тухай

БМАССР-эй Газартаряалангай Министерствын мэдээн

1946 оной июлиин 10.

Эзэлһэн һууринь	МТС-үүд	Бүхы маркын комбайнуудай заһабарилга (процентээр)
1	Тарбагатайн	91,6
2	Кыренскэ	90,9
3	Хэжэнгын	90,4
4	Ториин	88,8
5	Түнхэнэй	88,8
6	Сэлэнгын	88,2
7	Иволгын	83,3
8	Удын	81,8
9	Б-Кударын	80,0
10	Бичурын	79,4
11	Хонхолойн	78,9
12	Хориин	78,9
13	Гашейн	78,3
14	Селендумын	76,9
15	Тимлюйскэ	73,3
16	Суулгын	71,4
17	Саянтын	70,0
18	Окино-Ключевскэ	67,7
19	Кяхтын	66,6
20	Чесанын	64,2
21	Сагаан-Уһанай	64,2
22	Баргажанай	62,5
23	Кабанскын	60,0
24	Курбын	57,1
25	Үшөөтэйн	55,0
26	Н-Брянскын	52,6
27	Жиримскэ	[illegible]
28	Эгэтын	[illegible]
29	Итанцын	30,0
30	М-Куналейн	29,4
31	Б-Куналейн	23,0
32	Закаменай	11,1
33	Куйтунскэ	0,0
34	Сухын	0,0
	Хамта	65,5

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИИН ХЭҺЭН ПОЛИТИЧЕСКЭ ХҮДЭЛМЭРИИН ЗАРИМ НЭГЭН ДҮНГҮҮД

Партийна эхин организациин үүсхэлээр „Социализм" колхоз болбол хабарай тарилгын хүдэлмэриин эхилхын урда тээ 1946 оной хүдөө ажахын хүдэлмэричүүдые амжалтатайгаар үнгэргэхын түлөө Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозтой социалистическэ договор баталһан байгаа.

Мүрысөөнэй договор баталхатаяа хамта, дээрэ дурсагдаһан колхозуудай бүхы эрэгтэй эмэгтэй колхознигууд, мүн өөһэд хоорондоо социалистическэ мүрысөө эмхидхэжэ, ажалай бүтээсын үндэр жэшээ харуулхын түлөө тэмсэжэ эхилээ һэн.

СССР-эй Верховно Советэй сесси дээрэ баталагдажа абтаһан 1946—1950 онуудта СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ түсэб тухай Хуулиие арад зоной дунда ойлгуулха талаар ехэхэн хүдэлмэринүүд хэгдэбэ. Түбхын түрүүн, партийна организаци болбол агитаторнуудаа суглуулжа, семинар хэһэн бэлэй. Тэрэ семинар дээрэ табанжэлэй түсэб тухай Хуулитай гүнзэгыгөөр танилсуулха зуураа, энэ Хуулиие бүхы колхознигуудта нэбтэрүүлэн ойлгуулха зорилго агитаторнуудай урда табигдаһан юм.

Мүн тэрэшэлэн табанжэлэй түсэб тухай Хуулиие шудалха хоёр кружогууд эмхидхэгдэжэ, тэрэ кружогуудта 23 коммунистнууд, комсомолецууд ба 8 партийна бэшэ эдибхитэд хабаадуулагдаба. Кружогуудай занятиие ВКП(б)-гэй членүүд Д. Жигмытов ба Е. Балханова гэгшэд хүтэлбэрилнэ. Мүнөө эдэ кружогууд 10 гаран заняти үнгэргэжэ, табанжэлэй түсэб тухай Хуулитай колхознигуудые гүнзэгыгөөр танилсуулба.

Манай агитаторнууд энэ хуулиар колхознигуудай дунда 22 хөөрэлдөөнүүдые эмхидхэжэ, тэндэ 1216 колхознигуудые хабаадуулаа. Мүн табанжэлэй түсэбтэ зорюулагдаһан 41 дайшалхы хуудаһанууд ба 4 ханын газетэнүүд гаргагдаба.

Уласхоорондын оршон байдал тухай асуудалаар 10 гаран лекци хэгдэжэ, тэрээндэ 550 хүн хабаадуулагдаба. Тэрэшэлэн коммунистнуудтай, илангаяа залуу коммунистнуудтай табанжэлэй түсэб тухай Хуулияр тусхай хөөрэлдөөнүүдые ходоодо үнгэргэдэг байнабди.

Энэ бүхы хүдэлмэри хадаа ажалай үндэр бүтээсэ түйлаха ябадалда хүсэд шухала нүхэсэл боложо үгөө. Жэшээлхэдэ, ВКП(б)-гэй членүүд нүхэд Ханда Ринчинова, Бутыд Улзутуева ба бусад хабаран тарилгын үедэ өөрынгөө нормые 120—200 процент хүртэр дүүргэһэн байгаа. Партийна бэшэ нүхэд Глязова, Маркова, Цыбенова, Цыбикторжиева гэгшэд мүн стахановска ажалай үльгэр жэшээ харуулжа ябана. Адуушан нүхэр Ц. Цыцыков болбол энэ жэлдэ 30 унагадые абахын оронто 43 унагадые хүлеэжэ абаад, тобир тарганаар тэнжээжэ байна. Д. Заягуева гэгшэ мүн стахановскаар хүдэлмэрилнэ. ВКП(б)-гэй член Л. Аюшеев гэгшэ меринос хонидой отарын хонишоор ажаллаха зуураа, хонидоо тобир тарганаар ондоо оруулжа, хурьгадаа тэнжээхэ ба нооһо хайшалха талаар эрхимээр хүдэлмэрилжэ байха юм.

Коммунистнууд нүхэд Л. Аюшеев, Х. Ринчинова, Б. Улзутуева гэгшэд ажал хүдэлмэри дээрээ өөһэдынгөө түрүү үүргэнүүдые нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ ябанад.

Мүнөө манай колхоз үбһэхуряалгада эрхимээр бэлэдхэжэ, һаяын үдэртэ бүхы бригаданууд жэгдэрэн орохонь. Үбһэ хуряалгые түргэнөөр ба эрхим шанартайгаар үнгэргэхын түлөө манай партийна эхин организаци үбһэ хуряалгада ябаһан колхознигуудай дунда социалистическэ мүрысөөнэй долгиие улам саашань бадаруулха зорилготой байна.

Ц. Жимбеев,
Зэдын аймагай „Социализм" колхозой партийна бюрогой секретарь.

Комсомолецууд табанжэлэй түсэб тухай Хуулитай танилсана

Яруунын аймагай комсомольско эхин организацинуудаар табанжэлэй түсэб тухай хуулиие шудалха хэдэн кружогууд эмхидхэгдэһэн байгаа. Эдэ кружогуудта аймагай активистнууд болон хүдөө ажалай мэргэжэлтэн хөөрэлдөө ба элидхэлнүүдые үнгэргэнэд.

Табанжэлэй түсэбэй гол зорилгонууд тухай темээр аймпотребсоюзай товаровед комсомолка нүхэр Мария Молокова элидхэл хэһэн байна.

ВЛКСМ-эй айком болбол „Хүдөө ажахые хүгжөөхэ түсэб", „Советскэ арад зоной материальна ба культурна хэмжээнүүдые дээшэлүүлхэ тухай" „Манай Эхэ ороной саашадаа һалбаран хүгжэхын түлөө советскэ наукын тэмсэл" гэһэн темэнүүдээр 7 хөөрэлдөө ба элидхэлнүүдые үнгэргэхөөр хараалба.

Мүнөө аймагай колхозуудаар 50 комсомолецууд-агитаторнууд табанжэлэй түсэб тухай хуулитай танилсуулха хүдэлмэри хэжэ байха юм.

Культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэриие һайжаруулха

Культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэриие ВКП (б)-гэй обкомой XXIII пленумэй эрилын ёһоор эмхидхэхэ ябадалай шухала байһаниинь элитэ. Закаменай аймагай хэдэн олон колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд энээниие һайнаар ойлгожо бага бэшэ хүдэлмэринүүдые эмхидхэжэ байна.

Хамниин сомоной Молотовой нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Цыренжапов, партийна эхин организациинь секретарь нүхэр Жамбаев) колхозойнгоо клубые капитальнаар заһабарилжа дүүргээ, 50 хүнэй һууха скамейкэ, стулнуудые шэнээр хэжэ, клубай шухала хэрэгсэлнүүдые хүсэд бии болгобо. Мүн холын малажалай фермэнүүд дээрэ 2 улаан булангай гэрнүүд баригдажа ба тэрээндэ хэрэглэгдэхэ юумэнүүд бэлэгдэжэ байна.

Хужарай сомоной Щитинкинэй нэрэмжэтэ, „Улаан Одон", „Улаан малшан" колхозууд колхозуудайнгаа клубуудые заһабарилжа дүүргэбэ. Үлэгшэнэй сомоной „Майн ... колхоз колхозойнгоо клубые капитальнаар заһабарилжа эхилээ.

Аймагай колхозууд Ториин аймагай ажалшадтай баталһан социалистическэ мүрысөөнэйнгөө уялганууд соо колхозуудай холын малажалай фермэнүүд дээгүүр 23 улаан булангуудые ба энэ тооной гэрнүүдые барихабди гэжэ уялга абаһан байгаа. Мүнөө 10 улаан булангуудай гэрнүүд баригдаад байна.

Гэбэшье, аймагай олонхи колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, аймагай культурно-гэгээрэлэй таһаг аймаг соохи уншалгын гэрнүүд, колхозой клубууд, библиотекэнүүдые хаһа саг соонь үбэлэй үеын хүдэлмэридэ бэлэдхэхэ хэмжээнүүдые болзор соонь абанагүй гээшэ. ВКП(б)-гэй айкомой бюро, аймгүйсэдком аймагай библиотекын гэрэй барилгые дүүргэхэ гэжэ культурно-гэгээрэлэй таһагые уялгалһан байгаа. Теэд мүнөө болтор гэрэй барилгые дүүргэхэ хүдэлмэри эмхидхэгдэнэгүй. Михайловскиин, Хамниин, Бурцакирай сомонуудай уншалгын байшангууд мүнөөшье хүртэр тусхай гэр байрагүй байха юм. Тус сомонуудай түрүүлэгшэнэр хуушан уншалгын гэрнүүдые һэргээхэ, заһабарилха тушаа юушье хэнэгүй. Бурцакирай сомоной „Улаан таряашан", Хужирай сомоной Ворошиловай, Хамниин сельсоведэй Калининай нэрэмжэтэ колхозой клубууд үнгэрһэн үбэлдэ заһагдаагүй байһан юм.

Теэд мүнөө энэ колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд нёдондонойнгоо алдуунуудые дабтахаар һанаа амархан һуужа байна. Мүнөө колхозууд, сомсоведүүд үбэлэй үеын хүдэлмэридэ бэлэдхэл ябуулха тон шухала үе болоод байна гэжэ ойлгохо ёһотой, энэ хэрэгтэ колхозой, сомоной ба аймагай культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй анхаралаа табихань шухала.

О. Аюшеев,
ВКП(б)-гэй Закаменай айкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагша.

1946—1950 онуудта СССР-эй хүдөө ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ талаар табигдаһан үндэһэн зорилгонууд

Агууехэ Сталинска табанжэлнүүд болбол манай ороной түхэл шарайе танигдашагүй болгоһон юм.

Энэ табанжэлнүүд соо манай гүрэн дотор гүн ехэ зохеон байгуулха ажалнууд ябуулагдажа, оронойнмнай ажаүйлэдбэри, харгы зам, хүдөө ажахы ба эрдэм соел болбол ехын ехэ хүгжэлтэнүүдтэ хүрэжэ, манай орондо социалистическэ еһо журам бүримүһэн илаһаниинь хүн бүхэндэ элихэн байна гээшэ.

Манай орондо дэлхэйн түүхэдэ үшөө үзэгдөөгүй гайхамшагта томо ба механизированна хүдөө ажахы байгуулагдаа һэн. Оронойнмнай хизааргүй уужам нютагуудаар хэдэн зуу мянган колхозууд, совхозууд, машинно-тракторно станцинууд ба хүдөө ажахын бусад ажахынууд байгуулагдаһан юм. СССР-эй хүдөө ажахы болбол дайн байлдаанай хатуу шангажэлнүүдтэ өөрынгөө шадабари ба хүсые элитээр харуулжа, манай хүсэн түгэс Улаан Армиие бүхы хэрэгтэй зүйлнүүдээрэнь дутамаггүйгөөр хангажа шадаһан байна. Энэ хадаа манай хүдөө ажахын хүсэн ба тэрээнэй барагдашагүй ехэ арга-боломжыень тодоор гэршэлэн харуулна.

Советскэ арад—илагша арад ба тэрэнэй хүсэн түгэс Улаан Арми Эхэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайниие толотомо амжалтанууд тайгаар түгэсхөө. Манай илалтын улаан тугууд баруун тээшье, зүүн тээшье намилзан, оронойнмнай агууехэ илалтын һүр жабхалангые бадаруулна гээшэ. Мүнөө Советскэ ороной оломиллион ажалшад болбол амгалан тайбан сагай абарга ехэ зохеон байгуулха хүдэлмэринүүдтэ шалжэн ороһоор нэгэ жэлһээ үлүү болоод байна. Манай ороной колхознигууд, совхоз, МТС-эй хүдэлмэришэд ба бүхы газартаряалангай болон малажалай хүдэлмэрилэгшэд болбол социалистическэ хүдөө ажахыгаа бүри ехэ далайсатайгаар хүгжөөхын түлөө тэмсэлдэ ороод байха юм.

Агууехэ Сталинска шэнэ табанжэлэй түсэб хадаа хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй үмэнэ томо-томо шэнэнүүд зорилгонуудые табина. Энэ шэнэ табанжэл хадаа газартаряалан ба малажалые һэргээн бодхоохо ба саашадаа хүгжөөхэ ябадалые хангахаһаа гадна, СССР-эй бүхы хүдөө ажахын үйлэдбэриин хэмжээе дайн сэрэгэй урдахи үеынхиһөө үлүүлхэ гэһэн зорилго табина. „Хүдөө ажахын талаар—немецкэ эзэмдэлгэдэ ороһон районуудта газартаряалан ба малажалые һэргээн бодхоохо ба саашадань хүгжөөхэ ябадал хангаха, бүхы СССР дээрэ хүдөө ажахын үйлэдбэриин дайнай урдахи хэмжээе үлүүбшэлэн дээшэлүүлхэ"—гэжэ шэнэ табанжэлэй түсэб тухай Хуули соо сэхэ заагдана. СССР-эй бүхы хүдөө ажахын продукциин ургалтань энэ табанжэлэй эсэстэ 1940 онойхидо орходоо 27 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ байна. Колхозуудай ниитын ажахые бүхэжүүлхэ ба МТС-үүд болон совхозуудые эмхидхэлэй ба ажахын талаар бэхижүүлхэ гээшэ шэнэ табанжэлэй түсэбөөр хараалагдаһан шухалын шухала зорилго мүн.

Сталинска табанжэлэй түсэбөөр тодорхойлогдоһон зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө хүдөө ажалда тон ехэ хүдэлмэринүүд ябуулагдаха ёһотой юм. Газартаряалангай талаар ямар ямар хүдэлмэринүүд бэелүүлэгдэхэб гэбэл, тус табанжэлэй түсэбэй дүүргэгдэхэ үедэ гү, али 1950 ондо ороoһото таряанай суглуулалтань нэгэ жэлдэ 127 миллион тонно хүргэгдэжэ, гектар бүриһөө абаха ургаса дунда хэмжээгээр 12 центнертэ хүргэгдэхэ байна гээшэ. Жэлдэ 127 миллион тонно таряа хуряаха ябадал хадаа 1913 онойхидо орходоо 58 процентээр, 1940 онойхидо орходоо 7 процентээр дээшэлхэ байна. Иимэһээ энэ зорилго болбол хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй дайшалхы программань мүн.

Газартаряалангай хүдэлмэринүүдэй үндэр дээдэ культурын түлөө тэмсэжэ, шэнэ табанжэл соо энэ талаар ехэхэн ажалнууд ябуулагдаха юм. Зүб севооборот колхозууд ба совхозуудта бии болгон ябуулха ба һэргээн бодхоохо ажал дүүргэгдэхэ байна. Парые саг болзор соонь ба эрхим шанартайгаар хахалха ябадал хангагдаха болоно. Һайн пар болбол ороoһото культурануудай ургасые дунда жэшээгээр гектар бүридэ 3-5 центнер хүртэр үргэхэ байна гээшэ.

Тэрэшэлэн ногоо тарилга ба ногоонуудай үрһэ үйлэдбэрилгые тон богонихон болзор соо хүгжүүлхэ зорилго мүнөө манай урда табигдаад байна. Бобово ногоонууд болбол хоер жэл тариигдаһанайгаа һүүлээр гектар бүхэндэ 80 килограмм хүртэр азодые азарай хурьһэндэ үлөөдэг байна гэжэ бодотоор баталагдаба. Севооборотые хүсэд һайнаар бэелүүлээд байхада жэл бүридэ СССР дотор 18 миллион гектар ногооной пласт тарилгада хахалагдаха ёһотой ба энэ хадаа айхабтар ехэ азодые манай таряан ажалда үгэхэ байна гээшэ.

Полиин буртаг үбһэнүүдые үгы хэхын зорилготойгоор хутагатай плугаар газар хахалалга, культурна хахалалга, үндэһэнүүдые лущени хэлгэ, намарай парые эрхим һайнаар болбосоруулалга гэхэ мэтын хэмжээнүүд үргэнөөр бэелүүлэгдэхэ ёһотой.

Сортовой районированиин түсэбэй ёһоор ороoһото культурануудай талаар сортто тарилгада нэлэнхыгээр оролго шэнэ табанжэл соо дүүргэгдэхэ ёһотой. Шэнэ, бүри ехэ продуктивна сортнууд олошоруулагдаха ба нэбтэрүүлэгдэхэ байна. Эдэ бүхы хадаа манай таряалангай ургасые ехэдхэжэ үгэхэ байна.

Манай поливуудые үтэгжүүлхэ ябадал шэнэ табанжэл соо ехэхэн хүгжэлтые олохо юм. 1950 ондо хүдөө ажахы болбол ажаүйлэдбэриһөө 5.100 мянган тонно минеральна үтэгжүүлгэ ба тэрээнһээ гадна 400 мянган тонно фосфоритна гурил абаха байна. Ороoһото таряанай ургасые һайжаруулхын түлөө нютагтахи үтэгжүүлгэнүүд нилээдгүй ехэдхэгдэхэ байна гээшэ. Энээнтэй хамта колхозууд ба совхозуудай полиие хамгаалхын зорилгоор түргэн ургадаг модонууд ба жэмэстэ модонууд ехээр тариигдаха ба һэргээн бодхоогдохо байна. Эдэ бүхы дээрэ дурсагдаһан арга хэмжээнүүд болбол манай газартаряалангай культурые улам саашань үргэжэ, шэнэ табанжэлэй һүүлдэ 127 миллион тонно таряа хуряаха ябадалые хангаха байна. Огороднохо культурануудай тарилга үргэдхэгдэхэ ба али бүхы талаараа һайжаруулагдаха байна.

Техническэ культурын тарилгые хүгжөөхэ талаар юу хэгдэхэ байнаб гэбэл, сахарна свеклын валова суглуулгые жэлдэ 26 миллион тонно хүргэжэ, гектар бүхэнһөө 190 центнер ургаса абаха, хлопок-сырецые жэлдэ 3 миллион 100 мянган тонно суглуулжа, гектар бүриһөө 18,4 центнер ургаса абаха, лен-волокное 800 мянган тонно суглуулжа, гектарһаа дунда жэшээгээр 4 центнер ургаса абаха ба леной дундуур хэмжээнэй нормые дээшэлүүлхэ, наран сэсэгые 3 миллион 700 мянган тонно суглуулжа, гектар бүхэнһөө 10 центнер ургаса абаха ябадал хангагдаха байна. Техническэ бусад культурануудай талаар баһал ехэнүүд хүгжэлтэнүүд энэ табанжэл соо түйлагдаха юм.

Хүдөө ажалые механизировалха талаар юу хэгдэхэ байнаб гэбэл: шэнэ табанжэл соо манай хүдөө ажахы болбол 325 мянганһаа доошо бэшэ тракторнуудые хүлеэн абаха байна. Эдэ тракторнуудые 15 хүсэтэй тракторнуудтай жэшээлжэ үзэбэл 720 мянган тракторнууд болоно гээшэ. Манай ороной гайхамшагта тракторна ажаүйлэдбэри болбол социалистическэ хүдөө ажалые хүсэтэ тракторнуудаар хангаха байна.

Энэ табанжэл соо социалистическэ хүдөө ажахы болбол 174.300 комбайнуудые абаха түсэбтэй гээшэ. Хүдөө ажахын эгээл нарижаһан машина болохо комбайн болбол таряа хуряалгын талаар айхабтар нарин нягта ба ехэ ажалые дүүргэдэг ба дүүргэхэшье байна.

Дүрбэдэхи табанжэл соо манай ажаүйлэдбэри болбол хүдөө ажахыда 300 мянган сеялкэ, 312 мянган тракторна культиваторнуудые, 170 мянган дисково лущильнигуудые, 310 мянган морин сенокосилкануудые ба бусад олон тоогой хүдөө ажахын машинануудые үгэхэ байна. Иимэ ехэ машинын хүсэнүүдые хүлеэн абаһан хүдөө ажахы болбол полевой хүдэлмэринүүдэй ехэнхиинь механизировалха байна. Жэшээлхэдэ газар хахалалгын 90 процентэнь, намарай ба хабарай тарилгын хүдэлмэринүүдэй 70 процентэнь, пар хахалалгын 90 процентэнь гэхэ мэтээр механизировалагдаха ба комбайнаар таряа хуряалгые 55 процент болгохо байнабди. Эдэ бүхы шэнэ хүгжэлтэнүүдые түйлаха зуураа, хүдөө ажахын машинануудые зүбөөр ба ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхэнь шухалын шухала болоно.

Машинно-тракторна станцинуудай талаар юу хэгдэхэб гэбэл, Сталинска шэнэ табанжэл дотор 950 шэнэ МТС-үүд байгуулагдаха байна. Дайнай урда тээ манай орондо 7.069 машинно-тракторна станцинууд байгаа юм. Мүнөө тэдэ бүгэдөөрөө шахуу хүдэлмэрилжэ байна. Шэнэ табанжэл дотор МТС-үүдэй хүдэлмэринь ехээр һайжаруулагдажа, һайн базатай, һайн ремонтно мастерскойнуудтай болохо ба моторо-заһабарилгын заводууд байгуулагдаха байна. МТС-үүдэй бүхы хүдэлмэриие нь эрид һайжаруулга мүнөө үдэрэй харюусалгатай зорилго мүн болоно. Шэнэ табанжэл соо механизаторска кадрнууд-комбайнернууд, трактористнууд, шофернууд, механигууд ба бусад хүдэлмэрилэгшэд олоор бэлэдхэгдэхэ юм.

Малажалай талаар шэнэ Сталинска табанжэл болбол социалистическэ малажалые гансал һэргээн бодхоохо бэшэ, харин малай тоо толгойе саашадань хүгжөөхэ, үүлтэрыень һайжаруулха, колхоз, совхоз бүхэндэ элбэг дэлбэг тэжээлэй база байгуулжа, малай ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ гэһэн зорилго табина.

Табанжэлэй түсэб тухай хуули соо иигэжэ хэлэгдэнэ: „Малажалай талаар—энэ табанжэл соо 1945 онойхидо орходоо адуу моридой тоо толгойе 46 процент, эбэртэ бодо малай тоо толгойе—39 процент, хони ямаадай тоо толгойе—75 процент, гахайнуудай тоо толгойе 3 дахин олошоруулха". Түргэн үдэдэг малажалые, шубуу үдхэлгые хүгжүүлхэнь тон шухала болоно, малажалай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ гээшэ малажалай талаар шухалын шухала зорилгонуудай нэгэн мүн.

Түрүүшүүлэй амжалтанууд хадаа үнеэнһээ һү һаалгые 1945 онтой сасуулбал 67 процентээр дээшэлүүлхэ гэһэн табанжэлэй даалгабариие дүүргэхэ арга боломжонууд колхоз болон совхозуудта бии байһаниие гэршэлэн харуулна. Малажалай талаар табанжэлэй түсэбые дүүргэлгэ гансал малай тоо толгойе олошоруулгаар хизаарлагдаха бэшэ, харин малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ түсэбые дүүргэлгээр хангагдана. Колхозууд болон совхозууд эбэртэ томо малые бэлшээхэ ба таргалуулха ябадалые үргэнөөр эмхидхэхэ ёһотой гэжэ табанжэлэй түсэб тухай Хуули соо хэлэгдэнэ. Энэ хэмжээ-ябуулга хадаа арадай ажахын ехэхэн удхашанартай хэрэг гээшэ.

Социалистическэ малажалай түргэнөөр үдэжэ олошорһон ябадал хадаа малажалай хүдэлмэричүүдые болохо хэмжэгээрэнь механизацилха шухала байһаниие эли болгоно. Малажалай болохоор хүдэлмэринүүдые механизацилхада малажалда үсөөн тоото хүдэлмэриин хүсэн хэрэглэгдэхэ байна. Механизированнэ фермэнүүд дээрэ нэгэ һаалишан 27 үнеэ хүртэр харууһалжа шадаха байна, тиихэдэ механизированнэ бэшэ фермэдэ нэгэ һаалишан 10—12 үнеэ харууһалдаг байха юм.

Шэнэ табанжэлэй түсэб соо малай тэжээл бэлдэхэ ябадалда айхабтар ехэ анхарал табигдана „Тэжээлэй базануудые үндэһөөрэнь һайжаруулха ба малые һайн үбһөөр, корнеплодоор, силосоор ба бусад шэмэтэ тэжээлнүүдээр, мүн баһа бэлшээреэр хангахын түлөө түрүүшын ээлжээдэ хүгжэнги малажалтай колхозууд ба совхозуудта, гүрэнэй үүлтэртэ малай расаднигуудай районуудтахи колхозуудта зүб һайн тэжээлэй севооборотуудые эрхилхэ; сабшалангуудые ба тариһан үбһэ ногоонуудые саг доронь хуряажа, сабшалангаа һайжаруулжа, үндэр шанартай үбһэ суглуулгые ехэхэнээр дээшэлүүлхэ ябадал хангаха; бэлшээринүүдые зүб һайнаар ашаглаха ябадал эмхидхэжэ, малаа бэлшээхэ хэрэгые һайжаруулха; нүүдэл бэлшээритэй мал ажалай районуудта худагуудые, байрын ба бусад барилгануудые бариха ябадал хангаха ба үбэлэй бэлшээри дээрэ тэжээлэй запасуудые бии болгохо ябадал хангаха тэжээлэй корнеплодууд ба силосно культурануудай тарилгын талмайнуудые үргэдхэхэ ба ургасыень дээшэлүүлхэ; тэжээлнүүдые силосовалха ябадалые үргэнөөр эрхилхэ ба силосно түхеэрэлгэнүүдые, илангаяа силосно башниуундые бариха ябадал хангаха; томо городууд, ажаүйлэдбэриин центрнүүдэй оршон тойрондо гахай шахалгын ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ, мүн баһа сахарна, архи нэрэлгын ба крахмало-паточна заводуудай дэргэдэ гахай шахалгын пунктнуудые байгуулжа, эдэ предприятинуудһаа гараһан үлэгдэлнүүдые хүсэдөөр ашаглаха"—гэжэ табанжэлэй түсэб тухай хуули соо хэлэгдэнэ.

Табанжэлэй түсэб болбол малай үүлтэрые һайжаруулха талаар угаа ехэ зорилгонуудые табина. Эдэ бүгэдые бэелүүлээд байхадаа шэнэ табанжэл соо малай тоо толгойе олошоруулжа, ашаг шэмыень ехээр дээшэлүүлхэ байнабди.

Шэнэ табанжэлэй түсэб болбол хүдөө ажахые электрифицировалха талаар гайхамшагта һайхан зорилго табиһан байна. Энэ табанжэлэй түсэбэй дүүргэгдэхэ үедэ манай ороной бүхы МТС-үүд, совхозууд бүримүһэн электрифицировалагдаһан байхаһаа гадна, хэдэн арбаад мянган колхозууд электрифицировалагдаха байна гээшэ. 1940 ондо хүдөө ажахыда 275 мянган киловатт хүсэтэй электростанцинууд байһанаа 1950 ондо 2 миллион 270 мянган шахуу киловатт хүсэтэй электростанцинууд байха болоно. Эдэ тоонууд болбол хүдөө ажахын хэды шэнээн ехээр электрифицировалагдаха байһыень һайтар гэршэлнэ. Хүдөө ажахые электрифицировалха талаар иимэ ехэ ажалнуудай хэгдэһэнэй ашада, манай ороной колхозууд, МТС-үүд ба совхозууд болбол шэнэ, дээдэ хүгжэлтэдэ хүрэхэ ба тэдэнэй ажал хүдэлмэринь электричествын хүсөөр ябуулагдаха гээшэ.

* * *

Агууехэ Сталинай ударидалга доро хараалагдаһан гүн ехэ хүдэлмэринүүдэй шэнэ табанжэлэй түсэб болбол манай орониие түгэс ехэ хүгжэлтын үндэртэ хүргэхэ байна. Манай ороной ажалшад болбол энэ түсэбые бэелүүлхын түлөө гайхамшагта тэмсэлые ябуулжа, хүсэн түгэлдэр социалистическэ мүрысөөе арадай ажахын бүхы һалбаринуудта дэлгэрүүлжэ, шэнэ шэнэ амжалтануудые түйлажа байнад.

Һаяхан, 1946—1950 онуудта РСФСР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб тухай Хуули гараба. РСФСР-эй табанжэлэй түсэб дотор хүдөө ажахын талаар томонууд зорилгонууд табигдана. Манай республикын хүдөө ажахы болбол энэ табанжэл соо нилээдгүй ехэ хүгжэлтые түйлаха байна. ВКП(б)-гэй ЦК-гэй зааһанай ёһоор, ойрын жэлнүүдтэ республикая ашаг шэмэ ехээр үгэдэг хүгжэнги малажалтай республика болгохо тон шухала ба мүн ургасые эрид шууд дээшэлүүлжэ, ороoһо, хартаабха, овощь ба хүдөө ажалай бусад олон культурануудые ехээр хуряан абадаг болохо зорилгонууд табигдана гээшэ.

* * *

Агууехэ шэнэ Сталинска табанжэл болбол хүдөө ажахын талаар айхабтар ехэнүүд зорилгонуудые табиһан байна. Эдэ зорилгонуудые дүүргэхын ба үлүүлэн дүүргэхын түлөө орон соомнай бүгэдэ ниитын хүсэн түгэс хүдэлөөн дэлгэрһэн байна. Колхозно таряашад ба хүдөө ажалай бүхы хүдэлмэрилэгшэд болбол манай агууехэ вождь нүхэр Сталиниие ба большевистскэ партиие болон тэрэнэй Центральна Комитедые тойрон хэзээ хэзээнэйхиһээ бата нягтаар жагсанхай. Социалистическэ мүрысөөнэй хүсэтэ ошонууд хүдөө ажахыда үргэнөөр дэлгэрээ.

Табанжэлэй түсэбые дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхэ ябадал хадаа манай арадай арюун уялгань болоно. Шэнэ табанжэлэй түсэбые үлүүлэн дүүргэхын түлөө колхознигууд, МТС ба совхозуудай хүдэлмэришэд ба хүдөө ажахын бүхы ажалшад социалистическэ мүрысөөе урда урданайхиһаа үргэнөөр дэлгэрүүлхэ ёһотой. Мүрысөөндэ хабаадалсаагүй нэгэшье хүн байха ёһогүй. Хүсэн түгэс социалистическэ мүрысөөндэ үргэнөөр оролсожо, хүдөө ажахын талаар тогтоогдоһон бүхы түсэбүүдые дүүргэхын ба үлүүлэн дүүргэхын түлөө тэмсэлдэ бүгэдөөрөө оролсое!

ФИЗКУЛЬТУРНИГУУДАЙ БҮХЭСОЮЗНА ҮДЭРЫЕ ҺАЙНДЭРЛЭЛГЭДЭ БЭЛЭДХЭЛ

1943 оной июлиин 16-ай үдэр БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Хангаловай хабаадалгатайгаар, физкультурнигуудай Бүхэсоюзна Һайндэрые үнгэрэлгэдэ хэрээргэ бэлэдхэл ябуулагдажа байһан тухай, тэрэниие үнгэргэхэ республиканска комиссиин зүблөөн болобо.

Июлиин 21-һээ 26 хүртэр Улан-Удэдэ физкультурнигуудай Бүхэсоюзна һайндэр үнгэргэгдэхэ байна. Түрүүшын үдэртэ 4 мянган физкультурнигуудай хабаадалгатай парад Улан-Удын ипподром дээрэ үнгэргэгдэхэ юм. Бусад үдэрнүүдтэнь хүнгэн атлетикын спортивна мүрысөөнүүд ба бүхэ барилдаан, һур харбаан гэхэ зэргын национальна спортын мүрысөөнүүд болохо байна. Республикын районуудһаа энэ һайндэртэ хабаадахын түлөө 300 түлөөлэгшэд ерэхэ юм. Һайндэрэй үедэ ипподром дээрэ һэрүүсэлгын умда ба элдэб кондитерска зүйлнүүдые болон папирос, зуруул гэхэ мэтые наймаалха 30 гаран худалдаа наймаанай точконууд хүдэлмэрилхэ юм.

Мүн городой ехэ ехэ үйлэдбэриин предприятинуудай уранһайханай самодеятельностиин кружогууд элдэб олон концертнэ номернууд ба зүжэг наада харуулха байна.

Депутат Т. Д. Данзанов һунгагшадтаяа уулзаба

...аяхан, Торийн аймагай Социалистическэ культурын Байшан соо ...аймагай түрүү колхозуудай ...ии стахановецууд МТС-үүдэй ...ктористнууд, нютагай ажаүйлдбэриин предприятинуудай хүдэлмэришэд ба эмхизургаануудай ...ахалагшад олоороо сугларба. ...ын һунгуулиин округһоо Национальностьнуудай Соведтэ депутадаар һунгагдаһан Тогочи Данзанович Данзанов өөрынгөө һунгагшадтай уулзалга хэпэн бай...

Нүхэр Тогочи Данзанов болбол СССР-эй Верховно Соведэй Сесси... баталагдаһан 1946 — 1950 ...удта СССР-эй арадай ажахые ...гэн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжалай түсэб тухай түүхэтэ ...ли соо хараалагдаһан гол зорилгонууд тухай эли тодоор һунгагшадтаа хөөрэжэ үгэбэ.

Энэ хуули соо хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ талаар харюусалгатай зорилгонууд ...алагдаа. Тиимэһээ мүнөөдэр уулзалгада хабаадаһан МТС-эй ба колхозуудай түрүүшүүл, ...агай ажаүйлдбэриин предприятинуудай стахановецууд бо... советскэ интеллигентнүүд ...ол Сталинска табанжал соо ...алагдаһан түсэбые бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ бүхы хүсөө ...ха ёһотой, — гэжэ депутат ...р Данзанов хэлэнэ.

...алинска табанжалай түрүү...жэлэй хабарай тарилгые үн...гэшэ жэлэйхидэ орходоо нилээдгүй амжалтатайгаар дүүргээд, энэ табанжалай түсэб дүүргэхын ба үлүүлэн дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн социалистическэ мурысөөндэ оролсоһон Торийн аймагай ажалшад үбһэ ба талха хуряалганууд түргөөр ба шанартайгаар хуряаха, малажалаа хүгжүүлхын түлөө эрид шангаар тэмсэхэ, табанжалай түсэб тухай хуулитай гүнзэгыгөөр танилсаха байха бэзэ гэжэ сохом найданам, — гэхэдэнь, нэрьемэ альга ташалган болобо.

СССР-эй Верховно Соведэй депутат нүхэр Тогочи Данзановай табиһан зорилгонуудые тодоор ойлгоһон хүнүүд үгэ хэлэжэ колхоз, МТС болон нютагай ажаүйлдбэриин предприятинуудай хүдэлмэри һайжаруулха зорилгонуудые табиба. Тэдэнэр хабарай тарилгада туйлаһан амжалтанууд тушаа тоосохо зуураа, үбһэ хуряалгые түргэнөөр ба шанартайгаар дүүргэхын түлөө бүхы шадалаа ба оролдолгоо гаргахабди гэжэ мэдүүлбэд.

Һүүлээрынь Тэльманэй нэрэмжэтэ колхозой колхозно театрын артистнууд зүжэг наада табижа, эндэ сугларһан һунгагшадые ехээр һонирхуулба.

Үглөөдэрынь нүхэр Тогочи Данзанов болбол „Заветы Ильича", Карл Марксын нэрэмжэтэ, „Улаан номто" ба аймагай бусад түрүү колхозуудаар ябажа, эдэ колхозуудай ажахытай танилсаһан байна.

Б. Цыденов.

Агитбригада эмхидхэгдэбэ

...ар холын Ахын аймагай Орой социалистическэ культурын ...шангай дэргэдэ уранһайханай ...одеятельностиин агитбригада ...дхэгдэбэ. Энэ бригада хүдөө ...хозуудаар ябажа, зүжэг наада ...улна. Гоё һайхан дуунуудые ...лахаһаа гадна, табанжалай түсэб тухай Хуулиие арад зондо үргэн ойлгуулжа эхилээ.

Мүнөө тус бригадынхид аймагай колхозуудаар ябажа, А. П. ...овай зохёоһон „Дурадхал" гэжэ зүжэг бурят хэлэн дээрэ ехэ ...амжалтатайгаар табиһан байна. ... тэрэшэлэн табанжалай түсэб ... хуулияар хэдэн олон хөөрөөнүүдые үнгэргэһэн байха. Тэрээнһээ гадна, „КИМ" гэжэ колхозой клубые вождьнорой портредууд, плакадуудаар ба лозунгнуудаар шэмэглэжэ үгэбэ. Бригадынгаа хүсөөр табанжалай түсэбтэ зорюулагдаһан диаграмма, фотомантаж ба ханын газетэнүүдые эмхидхэһэн байгаа.

Бригадын хүдэлмэридэ эдибхитэйгээр хабаадалсаһан нүхэдүүд гэбэл комсомолецууд: Петр Башинов, Зоя Арабжаева, Цыбик Алахаева гэгшэд болоно.

Мүнөө энэ бригада аймагай колхозуудаар амжалтатайгаар ябаад, гэдэргээ бусажа ерэбэд. Үшөө дахин колхозуудаар ябаха гэжэ бэлэдхэл хэжэ байна.

Хэзээ нээгдэхэ юм?

(Редакцида ерэһэн бэшэг)

...ын аймагай центр Орлик... үниһөө хойшо хүдэлмэрилдэг ...байһан столово бии юм. Тээд, ...столово дайн сэрэгэй дүүрэһэн хойшо хүдэлмэрилхөө боли...онхой юм.

...бэшье, энэ столово огтошье ...үдэлмэрилнэгүй гэжэ яажа хэлэ...? Хаа-яа суглаан хуралай бо...үедэ 1—2 үдэрөөр нээгдэдэг. Тээд, суглаанай тарахатайнь ...у гэнтэ мэгдэһэн юм шэнги ...дашадаг байна.

Тус столоводо хүдэлмэрилдэг 4—5 хүнүүд юушье хэхэгүй гэртээ хэбтэжэ байха юм. Тиихэдэ Райпотребсоюзай түрүүлэгшэ нүхэр Б. Бартухов, столовые даагша нүхэр Н. Сергеев гэгшэд продукт үгыдэ шалтаг бараад, баһал һанаа амархан һуужа байдаг. Үнэхөөрөө һанаагаа табижа, ниитын эдеэ хоолые эмхидхэхэ талаар огто хэрэгсээдэггүйнь гайхалтай.

Дагба Имеев.

БУРЯТ-МОНГОЛ ХЭЛЫЕ ШЭНЖЭЛХЭ НАУЧНА ЗОХЕОЛНУУД ТУХАЙ

Энэ жэлэй февралиин 9-дэ болоһон һунгуулиин урдахи суглаан дээрэ хэлэһэн үгэ соогоо нүхэр Сталин советскэ наукын урагшаа урган хүгжэхэ замые заажа, дүтын жэлнүүдэй турша дотор дүүргэлтэ болгогдохо ёһотой эрдэмшэнжэлгын ба эмхидхэл ябуулгын эли тодо программа үгэһэн байна. „Өөрынгөө хүсэнүүдые дэлгэхэ арга-боломжонуудые наукада үгэжэ шадаха научно-шэнжэлгын элдэб түрэлэй институдуудые үргэн олоор барика ябадалда онсо анхарал хандуулагдаха байна", — гэжэ нүхэр Сталин тэмдэглэһэн байгаа. Эсэгэ оронойнгоо эрдэм болбосоролые эршэмтэй түргөөр дэбжүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдаһан энэ сталинска программа болбол арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжалай түсэб тухай Хуули дотор таатай һуури эзэлжэ, СССР-эй Верховно Соведэй сессеэр баталан абтаба. Сталинай заабариие бодото байдал дээрэ бэелүүлхын түлөө Советскэ Союзай Наукануудай Академи гүн ухаатай ба гүнзэгы бодомжотойһоо гадна, туйлай олон тоото хэмжээнүүдые түсэблэжэ байна.

Сталинска түрүүшын табанжалай үе соошье, совет гүрэнөө шунахай дайсанһаа хамгаалха дайн сэрэгэй жэлнүүд доторшье манай эрдэмтэд эсэшэ сусашагүйгөөр ажаллажа, энэрхы дуратай Эхэ оронойнгоо ба алдар суута арад зонойнгоо ашаг туһын тулада үнэн зүрхэнһөө оролдоһон байдаг. Тиин Советскэ Союзай бүхы эрдэмтэд хадаа сэсэ-мэргэн ашата аба, амжалтануудые олгодог агуу-ехэ вождь Сталинайнгаа хэлэһэн заабаринуудые хүндэтэй һайханаар хүлеэн абаад, урдаа табигдаһан зорилгонуудые дүүргэхын хойноһоо урматай хүхюун хүдэлмэрилжэ эхилбэ. „Хэрбээ манай эрдэмтэдтэ шухала туһаламжа үзүүлээ хадамнай, тэдэнэр манай ороной хилын саада тээхи наукын туйлалтануудые ойрын саг соо гансахан хүсэхэ тэды бэшэ, харин ахин гаража шадаха байһандань би һэжэглэнэгүйб" (Сталин).

Бурят-Монгол АССР-эй культура ба экономикын научно-шэнжэлгын институт (НИИКЭ) болбол экономикын, түүхын, хэлэнэй ба литературын талаар шухала удхашанартай томо зохёолнуудые бэлэдхэжэ, 1946 — 1950 онуудта хэблэн гаргахаар түсэблэжэ байна. Тус институдай хэлэ ба бэшэгэй хэлтэсые абаад үзэбэл, шэнэ табанжал соо 20 гаран (350-аад хэблэлэй хуудаһан) научна зохёолнуудые ниитэлхэ түсэб хараалба. Энэ түсэбынь 5 бүлэг боложо һалаатадаг: бурят-монгол хэлэнэй диалектологи, бурят-монгол литературна хэлэн, лексикэ, бурят-монгол хэлэ ба бэшэгэй түүхэ, оршуулгын асуудалнууд.

Бурят-монгол хэлэнэй диалектологиин талаар иимэнүүд хүдэлмэринүүд хэгдэхэ ёһотой байна: 1) түнхэнэй, ленын, баргажанай, хори-яруунын, сэлэнгын, бооханой ба агын нютаг хэлэнүүдые шэнжэлэн бэшэхэ; 2) томо диалектологическа словарь зохёохын тулада материалнуудые суглуулха ба 3) бурят-монгол хэлэнэй диалектологическа карга зохёон гаргаха гэжэ түлэблэгдэбэ.

Бурят-монгол хэлэнэй фонетикэ, морфологи ба синтаксис, алдуугүйгөөр бэшэхэ ба зүбөөр хэлэхэ дүримэй асуудалнууд научна-теоретическэ шэнжэлгэдэ хабаадуулагдаха юм. Угаа ехэ удхашанартай „Научна грамматика", „Научна синтаксис", „Бурят-монгол хэлэнэй фонетикэ" гэхэ зэргын зохёолнууд бэшэгдэхэ, алдуугүйгөөр бэшэхэ ябадалые тохонижуулхын тула „Орфографическэ справочник" гаргаха байна. Словарьнуудые зохёолгоор „Бурят-ород словарь" хэблэхэ, „Ород-бурят словарь" заһан зохёохо, „Политическэ терминүүдэй ород-бурят словарь" шэнээр байгуулха түсэб хараалагдаба.

Монгол хэлэнүүдэй лексикэ, бурят-монгол нютаг хэлэнүүдэй лексикэ, оршуулжа болошогүй мэдүүлэлнүүд ба олониитэдэ дэлгэрһэн уран үгэнүүд, термин зохёолгын замууд гэхэ мэтын хүдэлмэринүүд лексикээр бэшэгдэхэ байна. Гадна, „Бурят-монгол хэлэ ба бэшэгэй түүхэ", „Ородһоо бурят-монгол хэлэн дээрэ яажа оршуулха арганууд" гэжэ хоёр зохёол түсэблэгдэбэ.

Дээрэ тоологдоһон номууд сооһоо мүнөө жэлдэ бэлэн болоожо, 1. Т. А. Бертагаевай зохёоһон „Бурят-монгол хэлэнэй союзна үгэнүүд", 2. Д. Д. Амоголоновой бэшэһэн „Бурят-монгол хэлэнэй деепричасти" 3. мүн Т. А. Бертагаевай „Бурят-монгол хэлээр зүб хэлэлгэ тухай", 4. К. М. Черемисовэй „Ленын бурядуудай хэлэн тухай" ба 5. Д. А. Абашеевэй „Түнхэнэй нютаг хэлэн" гэһэн научна хүдэлмэринүүд хэблэлдэ үгтэхэ юм.

Манай хэлтэсэй ахалагша научна ажалша К. М. Черемисовэй зохёон байгуулһан нилээд ехэ (100 хэблэлэй хуудаһан) „Бурят-ород словарь" филологическа наукануудай кандидат Т. А. Бертагаевай зохёон бэшэһэн „Монгол хэлэнүүдэй лексикэ" (15 х.х.)—эдэ бэлэн болоод, мүнөө үень редактировалагдажа байна.

Хэлэ ба бэшэгэй хэлтэсэй 1946-1950 онуудай турша дотор научна шэнжэлгын ажал ябуулжа, нарин хинажа зохёоһонойнгоо һүүлээр хэблэн гаргаха хүдэлмэринүүдэйнь хэмжээн үргэн ехэ ба олон янза байна.

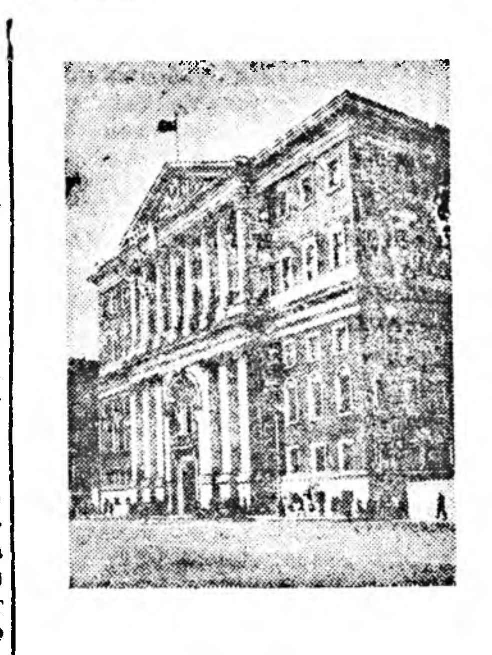
Тус хүдэлмэринүүдые бэедээ тодожо хэхэ, хэлэ ба бэшэгые шэнжэлхэ эрдэмтэд манай республика соо оройдоо хоёр-гурбахан хүн юм.

Гэбэшье, хараалагдаһан түсэбые бүримүһөн дүүргэжэ шадаа һаа бурят-монгол хэлэнэй эрдэмдэ туйлай томо туһа түхэм болохо байдаг. „Зүгөөр наукада гансал тоо хэмжээнэйнгээ ехээр хизаарлагдадаг бэшэ. Наукада хабаатай зохёолнууд хадаа үндэр дээдэ шанартай үргэн сэсэн удхатай, урдань хүнэй ухаанда ороогүй шэнэ оюун бэлигээр гэрэлтүүлэгдэһэн байха ёһотой",—гэжэ Советскэ Союзай науканuудай Академиин президент академик С. И. Вавилов хэлэһэн.

Хэлэ ба бэшэгэй хэлтэс болбол гансахан өөһэдынгөө хүсөөр иимэ ехэ шэнжэлэлгын ажалые эрхим шанартайгаар бүрин дүүргэлтэ болгожо бирахагүйнь элитэ. Бурят-монгол литературна хэлэн хадаа ленинско-сталинска национальна политикын ашаар Агууехэ Октябрьһаа хойшо бии болоһон гэхэгү, үшөө залуухан байна. Тиимэ ушарһаа тэрээнэй хабаата асуудалнууд доторһоо али олон зүйлнүүдынь огто шэнжэлэгдээдүй байдаг. Эдэнэй гол түлэбыень эрдэмэй эдиин шэнжэлэлгэдэ хабаадуулаад, манай хэлэ бэшэгые таарамжатай һайн болгожо, тохонижоһон байдалда оруулхын тулада олониитын оролдолго тон шухала хэрэгтэй. Бүхы культурна фронт дээрэ хүдэлмэрилэгшэд, илангаяа хэлэ ба литература заадаг һургагшад бурят уранзохёолшод, үндэһэн хэлээр һургуулида үзэхэ номуудые зохёодог авторнууд, тэрэнэй редакторнууд, Бурят-Монгол гүрэнэй хэблэлдэ ба "Бурят-Монголой Үнэн" газетэдэ хүдэлдэг оршуулгашад, Бурят-Монгол театрта хүдэлмэрилэгшэд—бүгэдөөрөө литературна хэлые байгуулха хэрэгтэ халуун эдибхи гаргажа, хабаадалсаха үүргэтэй байна.

Нютаг бүриин хэлэнүүдые шэнжэлхэ материал суглуулха талаар, жэшээлхэдэ, түрэлхи хэлэ заадаг һургагшад туһа хүргэжэ шадаха байдаг. Теэд тиимэ материал суглуулхашье бэзэ гэжэ найдагдана. Манай зүгһөө тэдэндэ эриһэн соонь заабари үгтэдэг байха. „Политическэ терминүүдэй ород-бурят словарь" зохеохо ябадалда оршуулгашад ехэ туһаламжа хүргэжэ шадахашье, хүргэхэшье ёһотой байна. Иимэ словариин мүнөө үедэ тон хэрэгтэй байһаниинь мэдүүһэтэ. Гадна „Ородһоо бурят-монгол хэлэн дээрэ яажа оршуулха арганууд" гэжэ номые байгуулхада оршуулгашад туһалалсаха зэргэтэй. Энэ ном болбол словарьһаа нэгэшье дутуугүй шухала байна.

Ц. ЦЫДЕНДАМБАЕВ,
Культура ба экономикын научно-шэнжэлгын институдай хэлэ ба бэшэгэй хэлтэсые даагша.



Москва. Ажалшадай депутадуудай Московско Соведэй байшан.
Н. Грановскиин фото (ТАСС-эй фотохронико).

Культурна болбосон байдалай түлөө

Мухаршэбэрэй аймагай Суулгын сомоной Молотовой нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Ц. Хандажапов, партийна эхин организациинь секретарь нүхэр Тужинов) энэ хүдэлмэридэ тон эдибхитэйгээр хабаадалсана. Мүн тэрэшэлэн энэ сомоной бусадшье колхозууд баһал һанаагаа ехээр табижа, энэ хэрэгтэ хабаадалсана. Молотовойхид мүнөө хоер гектар талмай сэбэрлэжэ хореолоод, тэрээн соогоо ерэхэ намар сэсэрлиг тарихаар хараална. Сэсэрлиг сад соонь павильон, танцын талмай ба волейбольно площадка гэхэ мэтэнүүд түхеэрэгдэхэ юм. Тэрээнһээ гадна энэ колхоз электростанци ба клуб бариха зорилготойгоор бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулжа байна. Энэ бүхы барилгынгаа хүдэлмэринүүдые ноябриин 7 хүртэр дүүргэхэ түсэбтэй.

Ленинэй нэрэмжэтэ ба Сталинай нэрэмжэтэ колхозууд мүн лэ барилгын хүдэлмэринүүдые үргэнөөр ябуулна. Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз моторно тээрмэ барижа дүүргээд клубаа заһабарилха гэжэ байна. Мүн Суулгын МТС ба 7 жэлэй һургуулиинхид культурна болбосон байдалтай болохын түлөө бага бэшэ хүдэлмэринүүдые ябуулна.

Иигэжэ суулгынхид шэнэ Сталинска табанжал соо нютагаа болбосон түхэлтэй болгохын түлөө гон эдибхитэйгээр тэмсэжэ байнад.

Ж. Цыбанов.

Колхоз бүхэниие сепаратораар хангаха

Һү тушаалгын түсэб саг болзор соонь дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхэ, тоһо болбосоруулха ябадалые онсо һайнаар эмхидхэхэ хэрэг болбол арад зоноо элбэг дэлбэг эдеэ хоолоор хангаха гэһэн тон ехэ удхашанартай гүрэнэй ябуулга мүн болоно. Тиин, энэ шухала ябуулгануудые бэелүүлхын түлөө зарим хүтэлбэрилэгшэд оролдолго анхаралаа табидаггүй, хайша хэрэг харюусалгагүйгөөр хандадаг байха юм.

Энэ оной июнь һарада СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Орлогшо нүхэр А. И. Микоян болбол нүхэр Прокопьев директортэй заводой коллективэй члэнүүдэй үмэнэ һү болбосоруулха сепараторнуудые олоор бүтээн гаргажа, тоһо болбосоруулха ажаүйлэдбэриин газарнуудта тон түргэнөөр тараажа үгэхэ шухала гэһэн зорилго табиһан байгаа. Энэ зорилгые бэелүүлхэ ябадал тон шухала хэрэг мүн гэжэ тус заводой стахановецууд ба ударнигууд ойлгоод, ажалай үндэр бүтээсэнүүдые улам дээшэлүүлхын түлөө цех хоорондоо социалистическэ мурысөөе эмхидхээ.

Тиин, июнь һарада тус завод хадаа май һарынхилаа орходоо 167 сепаратор түсэбһөө үлүүлэн бүтээжэ гаргаһан байна. Зүгөөр, нүхэр Любомиров гэгшын хүтэлбэрилдэг бүтээн гаргаһан продукциие худалдаа наймаалха таһагай хүдэлмэрилэгшэдэй өөһэдынгөө уялгала харюусалгагүй, обор добшоор хандаһан дээрэһээ бэлэн болоол байһан 300 тухай сепараторнууд заводой склад соо миин хэбтэжэ байна. Энээнэй шалтагаан болбол тус сепараторнуудые хэжэ ябуулха хайрсагуудта хэрэглэгдэхэ модоной зүйл оложо ядаһан дээрэһээ болоно гэжэ нүхэр Любомиров хэлэдэг заншалгай.

Мүнөө үедэ бүхы колхозууд һүнэй тушаалгые тон үргэнөөр ябуулжа байхадань, тоһо болбосоруулха сепараторнууд ехэхэнээр хэрэглэгдэнэ гээшэ. Иимэдэ, бүтээжэ гаргаһан сепараторнууд ба бэшэ-бэшэ шухала хэрэгсэлнүүдые тэрэ саг соонь тараажа үгэхэ хэрэгтэ һонор һайнаар хандаха уялгатай болонобли.

Ж. ГОМБОИН.

...ПОЛИ ДЭЭРЭ СОЦИАЛИСТИЧЕСКЭ МҮРЫСӨӨНЭЙ ШИИДХЭХЫ ҮЕ

Шэнэ Сталинска табанжалай ал... дэбтэр соо шэнэ толотомо ...даһанууд үдэр бүри бэшэгдэнэ. Энхэ амгалан байгуулалтын та... советскэ арадай илалтануу... тоо таһаралтагүйгөөр ургажа ...на. Барилгашадай, металлур...удай, энергетигүүдэй, тран...ртнигуудай, ажалай фронтын ...ы боецүүдэй гайхамшаг туй...танууд тухай баярламаар мэ...сэлнүүд түргэ-түргэн ороно. ...ы арад Эсэгэ ороноо хамгаал... агууехэ дайнай жэлнүүдтэ ...сание илахын түлөө эрмэлзэл...эй байһан шэнгеэрээ зохеохы ...лай нүлеэлэлгэдэ дахинаа аб...д байна.

1946 он соо хабарай хүдөө ажа...н хүдэлмэринүүдые гүйсэдхэ... түлөө областьнууд, хизаар...уд, республиканууд ба районуу... Бүхэсоюзна социалистическэ ...рысөөнэй дүнгүүд тухай" СССР-... Министрнүүдэй Соведэй усэ...лдэрэй „Правдада" толилогдоһон ...тоол хадаа Сталинска табанжа...й фондодо оруулагдаһан ехэшэг ...нэ нэмэлтэ тухай гэршэлнэ. Эн... амгалан байгуулалтын нэгэн ...хала һалбари дээрэ, тариан ба ...дөө ажахын бусад продуктнуу... түлөө тэмсэлэй һалбари дээрэ ...лагдаһан амжалтануудай үн...р сэгнэлтые бүхы советскэ ором... энэ тогтоол соо харана.

Шэнэ табанжал болбол тон ехэ. ...эхөөр гайхамшаг зорилгонуудые ...циалистическэ газаргаряалан... үмэнэ табиба. Тэрэ хадаа хү...э ажахын үйлэдбэриин дайн сэ...гэй урда тээхи хэмжээе ганса...шье туйлаха тэды бэшэ, харин ...үүлэн гараха ёһотой байна. Со...тскэ тариашан энэ зорилгые ...лүүлхын түлөө урма зоригтой...р оролдожо эхилбэ. Тэрэ бол...л шэнэ табанжалай эгээл түрүү...ын хабарта ороохото тарианай, сахарна свеклын, лен, наран сэсэг ба бусад олон культурнуудай тарилгые ургэдхэбэ. Манай газаргарлалангые һэргээн бодхоохо ба дээшэлүүлхэ сталинска түсэб эгээл иимээр, алдар солотойгоор советскэ байдал дээрэ бэелүүлэгдэжэ байна.

Социалистическэ хүдөө ажахын урагшаа дэбшэхэ хүдэлөөн хадаа түрүү областьнууд, хизаарнууд, республиканууд ба районуудай амжалтануудта илангаяа эли тодоор харагдана. СССР-эй Министрнүүдэй Совет хабарай тарилгын түсэбые гүйсэдхэхэ ба үлүүлэн гүйсэдхэхын түлөө социалистическэ мурысөөндэ илагшадаар Свердловско областиие ба Краснодарска хизаарые, Сталинска ба Горьковско областьнуудые, Башкирска АССР-ые, Иркутска ба Чкаловска областьнуудые, мүн тэрэшэлэн түрүү 20 районуудые тоолобо. Тэрээнтэй хамта 29 областьнууд, хизаарнууд ба республиканудай һайн хүдэлмэри тэмдэглэгдэбэ.

Советскэ арад болбол мурысөөндэ илагшадай туйлалтануудаар омгорхохо бүрин эрхэтэй байна. Тэдэнэр болбол табанжалай түрүүшын оной даалгабариие гүйсэдхэхын түлөө тэмсэлдэ үнэхөөрөө түрүү зэргэ эзэлбэ. Жэшээлхэдэ: Свердловско область хабарай тарилгын түсэбые 106 процент гүйсэдхэжэ нёлондо жэлэйхиһээ тарилгын талмайе үргэдхэбэ. Краснодарска хизаар тэрэшэлэн нёдондо жэлэйхиһээ хэдэн 10-аад мянган гектар үлүүгээр таряа. Мурысөөндэ илаһан бусад областьнууд, республиканууд ба районууд түсэбые гүйсэдхэһэн ба үлүүбшэлэн гүйсэдхэһэн байна. МТС-үүд болбол 12 миллион гектар нэмэжэ хахалаад колхозуудай амжалтануудые туйлаха ябадалда тон ехэ үүргэ дүүргэһэн байна.

Тарилгын талмайнуудай талаар түсэбтэ даалгабаринуудые үлүүлэн гүйсэдхэһэн баримтануудай хэды шухала байбашье, энэ болбол түрүүшүүлэй гол туйлалтань бэшэ. Тэдэнэрэй туйлалтануудай голынь юуб гэхэдэ, тэдэнэр болбол газартаряалангай культурые нилээдгүй дээшэлүүлһэн, шэнэ табанжалай түрүүшын хабарые үндэр дээдэ агротехникын хабар болгоһон байна. Тарилгын талмайн ехэнхи хүбине тэдэнэр агротехническэ эрхим болзор соо, полевой эрхим шанартай хүдэлмэреэр хэжэ дүүргэһэн байна. Зүбхэн лэ нютагай партийна ба советскэ организацинуудай талаһаа колхозуудые, совхозуудые ба МТС-үүдые хүтэлбэрилхэ ябадалые һайжаруулгын үндэһэ һуури дээрэ энэ амжалтанууд туйлагдаа гэжэ дабтан хэлэһэнэй хэрэггүй.

Ростовско областиин Сальска район мурысөөндэ илагшын үндэр нэрэзэргые абаһан байна. Эндэ, немецкэ эзэмдэлгэдэ ороһон буса районуудта аляар хабарай тарилга хүндэр хүндэ условинуудта үнгэргэгдэһэн байна. Немецүүлээр һандаргагдаһан ажахые һэргээн бодхоолгын бэрхэшээлнүүдтэ ган асуурийн бэрхэшээлнүүд нэмэгдэһэн байгаа. Май соо энэ районто бороо орой ороогүй, июнь сооошье бороон ороогүй шахуу. Хэды тиимэ байбашье тус район мүнөө гектарһаа 100, харин түрүү колхозуудта 100 гаран пүүд ургасые хуряажа байна. Теэд, энээндэ гайхалтай юумэ үгы. Районой партийна, советскэ организацинууд ургасын түлөө тэмсэлдэ мэлэлдээ байһан бүхы хүсэ ба аргые хэрэглэжэ шадаа. Тэдэнэр эрэгтэй ба эмэгтэй колхозниигуудай эмхитэй ябадалые үшөө дээшэнь үргэжэ, тэдэнэй хүсэ шадалые сагай уларилай элдэб зэрүүлхэг ушаралнуудтай тэмсэхэдэ шиидхэхы шанартай байһан газартаряалангай культурые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ зорюулһан байна. Эгээл энээн дээрэһээ ехэшэг амжалтанууд туйлагдаһан байна. Гэбэшье мүн тэрэ Ростовско областиин зарим нэгэн районууд иимэнүүд амжалтануудаар һайрхажа шадахагүй.

Мурысөөндэ түрүүлэгшэдэй дүй дүршэлынь манай социалистическэ хүдөө ажахын ямар гайхамшаг ехэ арга боломжотой байһые, эдэ арга боломжонуудые зүбөөр хэрэглээ һаа, ямар ехэ амжалтануудые гүйлажа болохо байһыень харуулна. Орон соомнай тарилгын даалгабаринуудые дүүргээгүй, тарилгын хойноһоо зохистой һайн харалгые эмхидхээгүй ба гаргаһан гээгдэлээ дабахын түлөө эршэтэй хэмжээ абадаггүй, тиимэ гээгдэнги районууд байдагыень мартажа болохогүй. Түрүүшүүлэй дүй дүршэл дээрэһээ бэедээ һургаал абажа түрүүшүүлые хүсэжэ, тэдэнэртэй адляар ябахын тула бүхы юумэ хэхэ бэзэ гэжэ оромнай найдаха эрхэтэй байна.

Мүнөө колхозууд, совхозууд ба МТС-үүд ургасын түлөө тэмсэлэй шиидхэхы үедэ ороод ябана. Колхозно деревнидэ түрүү хүнүүдэй үүсхэлээр табанжалай түсэбэй даалгабариие амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө мурысөөн поли дээрэ дэлгэрүүлэгдээ. Украина ба Кубаньһаа, Дунда Азиин ба Хойто Кавказай республиканууднаа, ургаса хуряалгые эхилһэн бүхы районуудһаа колхозниигууд, МТС ба совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай героизмын гайхамшаг баримтанууд тухай мэдээсэлнүүд ерэнэ. Ургасын түлөө тэмсэлые нэрэтэй солотойгоор дүүргэхэ гэжэ колхозно тариашад эрин шиидэнхэй. Ургасые жэшээтэ һайнаар хуряан абаха арга-боломжые ехэдхэжэ, тэрээгээрээ хабарай тарилга дээрэ туйлагдаһан амжалтануудые бэхижүүлхэ ябадал ажаг һэжэг байхагүй. Гэбэшье, хуряалгые үнгэргэхэ ажал гээшэ хуряалгын хүдэлмэриин ехэ болоһон ба энэ оной хабар зунай онсо илгаан дээрэһээ дашарамдажа гараһан бага бэшэ бэрхэшээлнүүдтэй дайралдаха юм. Энээниие харангүй гараха гээшэ тэсэшэгүй һанаа амар ябадал мүн болоно. Эдэ бэрхэшээлнүүдые хараадаа абахагүй тэдэниие дабахын түлөө тэмсэлые эмхидхэхэгүй гээшэ, ургасын түлөө мурысөөнэй шиидхэхы үедэ гээгдэл гаргаха гэһэнтэй адли болоно. Харин, бэрхэшээлнүүд тухай һанажа, үзэгдэжэ магад орео бэрхэ ябадалнуудые саг соонь уридшалан хаража, үндэр дээрэ эмхитэй ажалаар уридшалан зайсуулжа илаха гээшэ үндэр ургасын түлөө мурысөөндэ шэнэ амжалтануудые туйлаха, хуряалгые ба хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэхэ ябадалые жэшээтэ һайнаар үнгэргэхэ гэһэн удхатай.

Хабарай тарилгын түсэбые гүйсэдхэхэ ба үлүүбшэлэн гүйсэдхэхын түлөө Бүхэсоюзна социалистическэ мурысөөнэй дүнгүүд хадаа шэнэ табанжалай түрүүшын жэл болохо хүдөө ажахын мүнөө жэлые амжалтатайгаар дүүргэхын тулада манай хүдөө ажахы бүхы шухала юумэнүүдтэй байһаниинь үшөө-үшөө дахин харуулна. Энээнэй тулада бүхы колхозниигууд, совхозууд болон МТС-үүдэй хүдэлмэрилэгшэдые социалистическэ мурысөөндэ хабаадуулха, поли ба тогууд дээрэ өөһэдынгөө ажалые зүбөөр эмхидхэхэдэнь туһалха ба тэдэнэрэй бүхы хүсэ шадалые ургаса хуряалгые ба хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэлгые жэшээтэ һайнаар үнгэргэхэ ябадалда зорюулха хэрэгтэй.

Колхозно деревнидэ социалистическэ мурысөөнэй шэнэ амжалтанууд тээшэ дабхия!

(„Правдын" июлиин 11-эй түрүү бэшэг.)

Барилгын сезониие хүсэд хэрэглэхэ

Сталинска шэнэ табанжэлэй түсэб тухай Хуули болоод арадай ажахые сэргээлгэнь улам ехээр хүгжөөхэ, ажалшан арадай ахуй амгалан байдалые һайжаруулха, эд бараа болон эдеэ хоолой зүйлые элбэгжүүлхэ гэжэ хараална.

Манай Бурят-Монгол республика болбол сэргэг дааһай жэлдүүлэ барилгын худэлмэрине нэгэдүгээр үлэр таһалдуулангүй ябуулаа, гэбэшье тэрээнэй хэмжээ нил эд ехээр багадхаһаниинь эли. Энэ эмгэлэн сагай эхилһэнһээ хойшо республикын бүхы заводууд фабрикануудай тээгүүр шэнэ шэнэ барилганууд эхилэгдэһэн байна. Мүн дайнай үедэ барилгада эхилһэн заводууд ба фабриканууд ашаглалгада оруулагдажа байна.

АЖАҮЙЛЭДБЭРИИН БАРИЛГАНУУД

Һаяхан БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет болбол Улан-Удэ городой барилга тухай асуудалые хэлэсэбэ. Тиигэхэ зуураа город шадарай томо томо заводууд — Гүрөөнэй завод, Паровоз-бүтээлгын завод, Бурмонголлес ба Байкалрыбтрест, хэлхээ-холбооной управлени, мяханай комбинат, шэлэй завод болон бусад томо предприятинууд барилгын худэлмэрине хэлэшэгүй муугаар ябуулна гэжэ тэмдэглэбэ.

Чилээн олон предприятинууд барилгын объектын техническэ документацинуудые баталуулаагүй, мүн гүрэнэй табиһан мүнгэн зээрине хайша хэрэгээр гаргашалдаг байна. Дээрэ хэлэгдэһэн предприятинуудай олонхинь шэнэ цехүүдые, худэлмэришэдэй шэнэ байрануудые бариха ёһотой байгаа. Тэрээнһээ гадна комбинадууд ба заводууд дээгүүр үргэн хэрэглэлэй эд бараа бүтээхэ шэнэ цехүүдые эмхидхэхэ байһан юм. Тэдэ ямар ушар дээрэһээ барилгын худэлмэрине муугаар ябуулнаб гэжэ асуултай болоно.

Энэ асуудалда олонхи предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд «барилгын материал, худэлмэриин хүсэн ба мүнгэн зээри дутана» гэжэ харюусадаг байна.

Энээнэй урда жэлнүүдтэ өөрынгөө завод ба комбинат дээрэ барилгын материал бэлэдхэдэг хамһабариин һалбарнуудтай предприятинууд олон байһан юм. Жэшээлхэдэ, Паровоз-бүтээлгын завод, Гүрэнэй завод ба бусад кирпиисэ бүтээдэг тусхай заводуудтай, мүн барилгын модон материалнуудые бэлэдхэдэг һалбарнуудтай байһаниинь эли. Мүнөөдэрэй байдалаар эдэ һалбаринууд худэлмэрилхээ болишоо. Тиин дээрэ хэлэгдэһэн предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд «биднэдэ бэлэн материал үгэнэгүй» гэжэ һуудаг заншалтай.

Мүнөө түрүүшын ээлжэнэй ашаглалгада оруулагдаад байгаа фабрика ... заводуудай ... бүхы түүлэй барилгын материалнууд ба мүнгэн зээри, мүн тэрэшээлэн худэлмэриин хүсөөр хүсэд хангагдаһан юм. Гэбэшье, барилгын түсэбые дүүргэдэггүй, дүүргээшье һаа гүрэн түрэдэ гарза хохидол ушаруулдаг байна. Тиихэтэй хамта мүн лэ энэ жэлдэ барилгажа ашаглалгада тушааһан Сэлэнгын мотор-заһабарилгын заводые абажа үзэе. Энэ заводой хүтэлбэрилэгшэд барилгашадай дунда ажалай эмхидхэл бэ заршам һайнаар табиһан, мүн барилгын материалнуудые бэлэдхэхэ ябадалые жэшээтэ һайнаар табиһан дээрэһээ түсэбтэ барилганууда гол түлэб дүүргэһэн ба мүнөөшье барилгын худэлмэрине һайнаар ябуулжа байха юм.

Ажаүйлэдбэриин предприятинуудай урда ямар шухала зорилгонууд табигдаад байнаб гэхэдэ, нэн түрүүндэ барилгада таарамжатай зунай ба намарай сагые дүүрэн хүсэд хэрэглэжэ, түсэбөөр хараалагдаһан барилгануудые дүүргэхэ ёһотой. Тиихэтээ хамта ажаүйлэдбэриин предприятинууд болбол үргэн хэрэглэлэй эд бараа болон эдеэ хоолой зүйлые үйлэдбэрилдэг шэнэ цехүүд ба мастерскойнуудые һаяын сагта бариха болоно. Мүнөөдэрэй байдалаар эдэ һалбаринууд заводууд ба комбинадуудай энэ тэрэ углууда үйлэдбэриин ямаршье условигүйгөөр түхеэрэгдэһэн байна.

Бүхы предприятинууд болбол барилгын материалнуудые бэлэдхэхэ, өөһэдынгөө дэргэдэхи һалбаринуудые һэльбэн заһажа бүхы хүсөөрэнь худэлмэрилүүлхэ ёһотой. Мүн барилгашадай ажалай эмхидхэлые һайжаруулха, тэдэнэрэй байра байдалые түбхинүүлхэ ба агитационно-ойлгуулажмын, культурно-гэгээрэлэй худэлмэрине дээдэ хэмжээндэ табиха зорилготой байна.

КУЛЬТУРНО-ГЭР БАЙРЫН БАРИЛГАНУУД

Бурмонголстройтрестын управлени болбол 1946 он соо 6 миллион түхэригэй хэмжээндэ элдэб барилганууды бодхооха зорилготой байна. Мүнөө үедэ 26 квартиратай нэгэ байрын гэр, 8-8 квартиратай 2 байрын гэр ба 52 квартиратай нэгэ байрын гэр барижа эхилээ. Тиихэтэй хамта городой электростанциин хажууда бани ба хүбсаһа угаадаг гэр бариха, пединститутай һуралсалай корпусой барилгые дүүргэхэ ёһотой.

Тиин мүнөөдэрэй байдалаар Бурмонголстройтрест болбол бариин, хүбсаһа угаалгын гэрэй барилгануудые эхилээгүй ба пединститутай һуралсалай корпусые түгэсхэн барижа эхилээгүй байна.

Энээн тухайда трестын худэлмэрилэгшэд олон шалтагаануудые дурдана. Тэдэнэр Доодо Березовкын кирпиисын завод мүү шанартай кирпиисэ ба Шулуутайн известковэ завод мүү шанартай известко гаргана гэжэ шалтана.

Тэдэ мүү шанартай кирпиисэ ба известко барилгада тушаан абаһан хэн гэмтэйб гэжэ асуултай болоно. Шанар муутай известко ба кирпиисэ бүтээн гаргажа байгаа тэдэ заводуудта ба тэрээнэй хүтэлбэрилэгшэдтэ барилгын трестын зүгһөө ёһото шанга эрилтэ табигдаагүй байна. Тиимэ дээрэһээнь тэдэ заводуудай хүтэлбэрилэгшэд гаргаһан продукцинһаа шанарые дээшэлүүлхэ түлөө бодото хэмжээ-ябуулгануудые абаагүй.

Бурмонголстройтрестын системэ болбол мүнөөдэрэй байдалаар худэлмэриин хүсөөр 86 процент хангагдаһан байна. Иимэ дээрэһээ нэн түрүүндэ дүршэлтэ хүдэлмэришэд — шэрээшэд, сантехнигүүд, барилгашадые бэлэдхэхэ, ажалшан арадта шухала болохо банин, хүбсаһа угаалгын гэрэй барилгануудые һаяын үдэрнүүдтэ эхилхэ, мүн һуралсалай жэлэй эхиндэ пединститутай һуралсалай корпусой барилгые дүүргэхэ зорилготой байна. Тиихэтэй хамта барилгын гэрнүүдэй барилгые түргэдхэхэ бүхы хэмжээнүүдые абалгаха тон шухала болоно.

АЙМАГУУДТАХИ БАРИЛГАНУУД

Республикын бүхы аймагууд шэнэ табанжэлэй турша соо центрнүүдээ ба мүн хүдөө нютагуудай колхозно тосхонуудые түгэс болбосон барилгаар хангаха хүгжөөхэ зорилготой байна. Тиин энээниие шэнэ табанжэлэй түрүүшын жэлһээ эхилжэ ябуулха ёһотой аад, мүнөөдэрэй байдалаар бүхы барилгануудые хэлэшэгүй муугаар ябуулагдана ба тэрээниие бодото һайнаар хэншье хүтэлбэрилдэггүй байна.

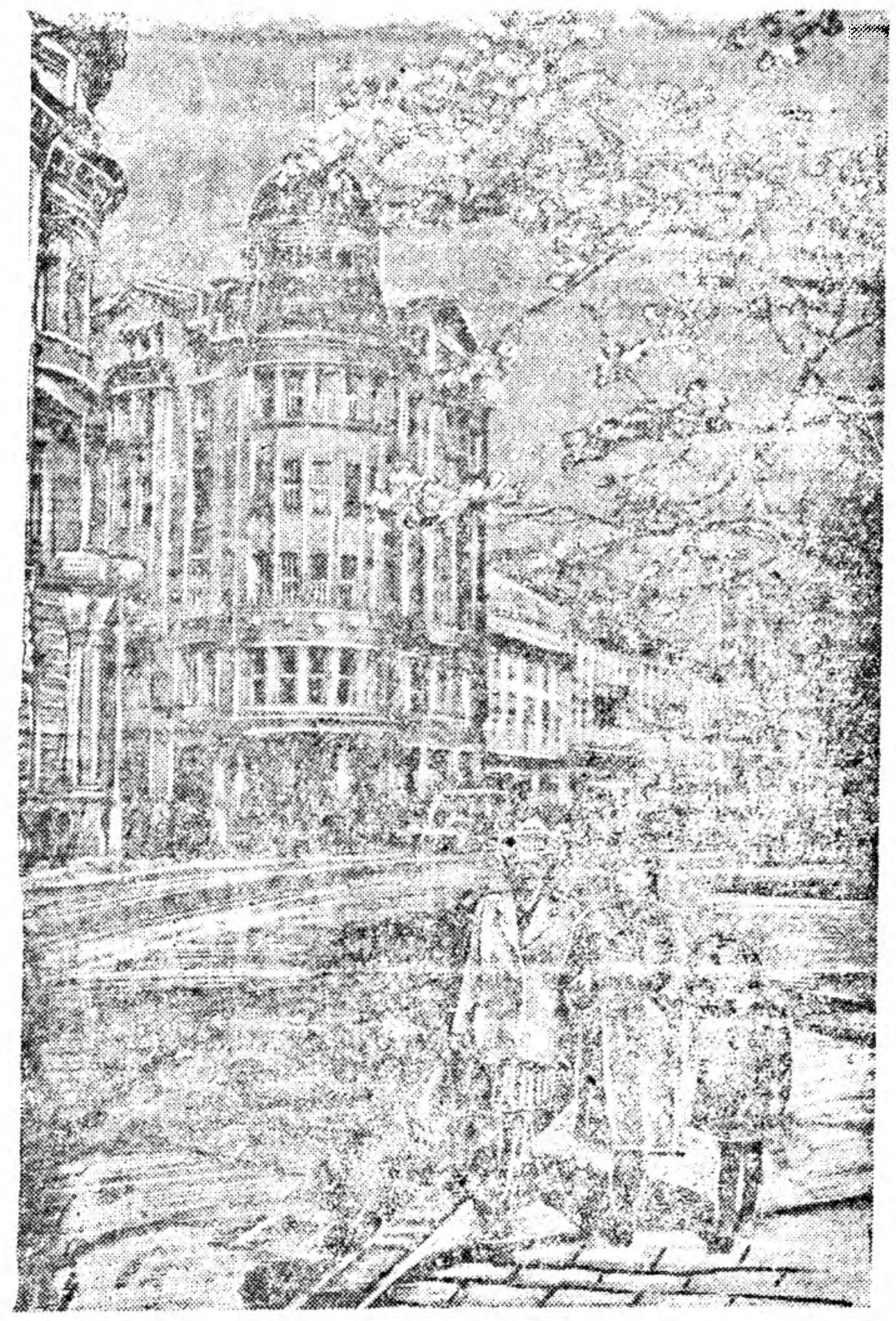
Аймагуудтахи ажаүйлэдбэриин барилгануудые хаража үзэбэл, хэдэн жэлэй саана эхилэгдэһэн аад, мүнөөдэр хүртэр эсэстэ хүргэгдөөгүй барилганууд бии. Жэшээлхэдэ, эдеэ-хоолой ба нютагай ажаүйлэдбэринүүдэй Министерствын түсэбэй ёһоор бүхы аймагуудта эдеэ-хоолой ба олзобориин комбинадууд 1945 оной турша соо барилгажа дүүргэгдэхэ байгаа. Энэ үлэрэй байдалаар республикын олонхи аймагуудта комбинадуудай барилга дүүргэгдээгүй. Бичурын, Кабанскын, Байкало-Кударын, Хориин, Хэжэнгын, Баргажанай, Яруунын, Түнхэнэй, Мухаршэбэрэй аймагуудта эхилэгдэһэн комбинадуудай барилганууд 14—86 процент дүүргэгдэһэн байха юм. Мүн бусад аймагуудта комбинадуудай барилганууд ба тэрээниие сашаалаһан үйлэдхэхэ ябадал муугаар табигдаһхай.

Юунһээ боложо эдэ комбинадуудай барилганууд муугаар ябуулагданаб гэбэл, нэн түрүүндэ аймагуудай гүйсэдхэхэ комитедүүд ба ВКП(б)-гэй айкомууд энэ шухала хэрэгтэ бодото анхарал хандуулаагүй байна.

Манай республика дотор колхозно тосхоние болбосон барилгануудаар хангаха, тиихэтэй хамта гидроэлектростанциинуудые бариха худэлмэриинүүд хүсэгдөөд байна. Энээниие хаа-хаанагүй дэмжэхэ ба эхилхэ шухала.

Республикын аймагуудтахи МТС-үүд мүнөөдэр хүртэр барилгын худэлмэрине һулаар ябуулна. Сэлэнгын МТС энэ жэлэй турша соо тракторна парк, заһабарин гэрнүүд ба клуб, худэлмэришэдэй ба трактористнуудай байрануудые бариха ёһотой байгаа. Энэ хэрэгтэ Министерствын зүгһөө нилээд ехэ зээри табигдаһан байха юм. Гэбэшье, энэ үлэрэй байдалаар барилгын материалнуудые — модо ба бусад хэрэгсэлнүүдые бэлэдхэхэ худэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдажа байна. Иимэһээ бүхы МТС-үүд болбол барилгын худэлмэрине саг хаһа соонь дүүргэжэ, трактор машинын заһабарилгын сезониие жэшээтэ һайн бэлэдхэлтэйгээр угтаха зорилготой.

Ж. Жамбуев.



СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ ГОРОДУУДААР. Львов городой центральна үйлсэнүүдэй нэгэн болохо — Майн 1-эй нэрэмжэтэ үйлсэ. Г. Угроновичын фото (ТАСС-эй фотохроника).

Специалистын зүбшэл.

Нарһан үбһэн тухай юу мэдэхэ хэрэгтэйб

Манай республикын бэлшээри ба сабшалангай газар дээрэ тон олон янзын үбһэнүүд ургадаг байна. Тэдэнэй зарьманиинь элдэб шалтагаанаар тэжээлдэ хэрэглэгдэжэ болохогүй байха юм. Тэжээлдэ хэрэглэгдэжэ болохогүй үбһэнэй тоодо тон түрүүн нарһан үбһэн оролсоно. Нарһан үбһэн хадаа: бурай, намагай, галын, ойн ба сабшалангай байдаг. Эдээн соонь эгээ хоротойнь бурай ба намагай нарһан үбһэнүүд болоно. Эдэ үбһэндэ алкалоид эквизетин гэжэ хоро оролсодог байха юм.

Нарһан үбһэнүүд болбол намаглиг шиигтэй газар дээрэ ургадаг юм.

Нарһан үбһэндэ хорлогдохо ябадал гол түлэб үбэлэй сагта ба эртын хабар май һара хүртэр ушардаг байна. Юрэ зунай сагта нарһан үбһэндэ хорлогдохо ушарнууд гарадаггүй байна.

Мүнөө үбэл Байкало-Кударын ба Кабанскын аймагуудта бүхы адуу моридой 9,7 процентнь нарһан үбһэнһөө боложо үбшэлһэн байгаа. Үбшэлһэн адуудай 40,2 процентнь үхэжэ һалаһан ба 4,5 процентиень алаха баатай болоһон бэлэй.

Иимэ ябадал юун дээрэһээ гараа гэбэл: эдэ аймагуудай колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд ба зоо-ветеринарна худэлмэришэд болон олон урда жэлнүүдэй нарһан үбһэнһөө моридой хордожо үхэһэн ушарнуудые анхаралдаа абаагүй ба адуу моридойнгоо тэжээлдэ нарһан үбһэгүй үбһэ ногоо бэлэдхэхэ тухай хэмжээ абаагүй байһан дээрэһээ болоһон юм.

Дээрэ дурсагдагша тоонууд дээрэһээ харабал нарһан үбһэнэй хорооһоо адуу малаа хамгаалхын түлөө хэдэ-хэдэн хэмжээ-ябуулганнуудые абаха шухала байһаниинь эли тодо болоно.

Элдэб зүйлэй малнууд нарһан үбһэтэй тэжээл эдилгэдэ элдэб янзаар хандадаг. Энэ талаар эгээ хабэрэг мал гэбэл адуу морин болоно. Нарһан үбһэнһөө хордохон моридой 50 процентнь үхэжэ һаладаг байха юм.

Нарһан үбһэн соохи алкалоид эквизетин гэжэ хоро болбол тон түрүүндэ малай үүраг тархи нервые дайрадаг хоро байна. Ингэжэ хорлоһон морид үлүү ехэ һэргэг болоно: бага зэргын абяанда гэнтэ-гэнтэ залд гэжэ байдаг юм. Түрүүшын үедэ гэдэһэнэй үбшэн болоһондол шалдаһалха шэхэнь түргэдэн, ходо-ходо оруугаа гэдэһэн тэшээ хаража байдаг зантай болобошье, энэнь түргэн үнгэрнэ. Тиигэһээр байтар хойто бээ даажа ядаһан тэмдэг бии болоно, хойто хүлнүүдээ нугаран заримдаа газар дээрэ һуушадаг байна. Һүүлэрнь хүл дээрэ бодохонь тон хэсүү болодог, тиигэһээр байтар урда хүлынь эзэгүй болоһон шэнги үзэгдэн гарадаг байха юм.

Ехэнхидээ ташаа гуянь эзэгүй болодог байна. Һүүлдэнь хамаг бэеынь шэшэржэ эхилдэг байха юм. Мүн доодо үргэниинь худэлхөө болидог. Бэеын температура хэм соогоо байдаг ба аминиинь зандаа байдаг байбашье, зүрхэниинь сохилот түргэдэнги: 1 минута соо 80-һаа 100 хүртэр сохидог байна.

Эдээндэ һайн байбашье, будүүн тэжээл жэжэлжэ эдихэнь хэсүүтэй болонхой байдаг. Уһа ухаадаа холоһоо дуулдама шуугаатайгаар уудаг байна.

Энэ үбшэн болбол хоёр-гурбан үдэрһөө 1-5 нэдели хүртэр үргэлжэлнэ.

Эгээн түрүүндэ үбшэн малай хоолһоо нарһан үбһэтэй тэжээл үгы хэхэ хэрэгтэй. Үбшэн адуые абаа шэмээ багатай ба уужам байрада оруулха хэрэгтэй.

Һү уулгаха, мүн уротропин, хлористо натр, зүрхэнэй эм, дабһан туулганууудые уулгаха хэрэгтэй. Мүн бүри мэдээгүй болоод байһан ушарнуудта стрихнин ба вератрин хэрэглэхэдэ болохо.

Шабааһа шээһээ хаагдаад байбалынь клизм табидаг, сууханьэльбэдэг ба катетеризаци хэдэг байна. Үбшэн адуу моридые шэнгэшэг тэжээлээр: овесой талхан ба отрубиин бурдуугаар, мүн сэбэр үбһэнэй жэжэ үйрадһөөр эдеэлһэхэ хэрэгтэй. Овес үгэбэл нарилһан овес үгэхэдэ дээрэ.

1946 — 47 онуудай үбэл адуу моридой хордохо үбшэлхэ ябадалые зайлуулхын түлөө мүнөө энэ дары урда жэлдэ нарһан үбһэнһөө хордоһон ушарнуудтай гараһан тэдэ колхозуудта мүнөө энэ дары сабшалангуудые инвентаризацилжа ороохо хэрэгтэй.

Мориндоо эдюулхэ үбһэ тэжээлээ огто нарһан үбһэгүй участогууд дээрэ бэлдэхэ хэрэгтэй. Энэ участогууд дээрэ бэлдэһэн үбһөө амяарынь сомохо шухала.

Нарһан үбһэнтэй сабшалангүй колхозууд хадаа үбһөө ондоо колхозуудтай агсаха ёһотой. Моридой хордолгые болюулха арга мандаа дүүрэн бии. Гансал аймагуудай малажалай таһагууд болбол энэ худэлмэрине ёһотойгоор эмхидхэхэ ба эсэстэнь хүргэхэ уялгатай байна.

М. Худяков,
БМАССР-эй малажалай Министерствын ветуправлениин главна ветврач.

Түрүү колхоз

Баргажанай аймагай Улюнай ... моной Сталинай нэрэмжэтэ ... болбол аймаг соогоо социалистическэ мүрысөөндэ түрүү һуур... бэ.

Партийна эхин организаци агитколлективэй ашаар тус к... до Сталинска табанжэлэй ху... олонинтын дунда ойлгуулгын хөөрэлдөөн ба 7 элидхэл үнгэр... жэ, социалистическэ мүрысөөн... шадай ба полевой худэлмэри... дунда үргэнөөр дэлгэрһэн бай...

Тус колхозой правлени бол... рысөөнэй дүнгүүдые шалгаж... рүү гараһан бригаданууд та... жуулгын улаан туг болон ... ба мүнгэн шан барюулһан бай...

Тиимэһээ энэ колхозой бүхы... нүүд сталинска табанжэлэй ... шын жэлэй үйлэдбэриин т... түгүүлэн дүүргэхэ гэжэ уялган... абаһан байна.

34 плугууд пар хахалалгын дэхи ээлжэндээ июнийн 10-һа... шо хабаадажа, июнийн 23-... дээгээр 600 га хахалха түс... аад, 420 га хахалһан байгаа.

Гадна малажалай талаар энэ... хозой малшад аймагай бусад ... хозуудтай социалистическэ ... сөөндэ оролсоһон юм. Эдэ ... сөөшэдэй дүнгүүдые хараад ... нилээдгүй ехэ амжалтанууд ... дана. Мориной товарна ф... даагша коммунист нүхэр Ц... Цыренов 100 ехэ гүүдһээ 50 ... абаха гэжэ уялга абаһан ба... 63 унагые абажа уялгаяа ... дүүргээд, үшөө 6 унага абах... леэжэ байна. Мүнөө жэлдэ 58 ... ороондо оруулагдаба. Һүнэй то... фермые даагша нүхэр Раиса... дуева гэгшэ июнийн 20-ой н... гээр 272 үнеэдһээ 215 ... нуудые абажа, үшөө 29 тугал... хүлеэжэ байна. Үхэртэртэ ... лай фермые даагша нүхэр Р... Бурхинов 169 үхэртэртэ үнеэ... 138 тугалнуудые абаад, 11 ... нууд хүлеэгдэжэ байна.

Абаһан түлнүүдынь тэжээл ... тай тобир таран ондо ороно... ба. Мүн тус колхозой члены... һан уялгануудаа дүүргэхын ... онсо анхаралаа табижа, унаһан ... гайгаа үргэхэ забдагүйгөөр, ... мэрилжэ байһаниинь харагдана.

Мүнөө сагта тус колхоз бо... бүхы үбһэ хуряалгын бэлэдх... гүйсэд дүүргэһэн байна. ... иимэһээ энэ колхозой бүхы үбһэ... ряалгын худэлмэрине болзор со... шанар һайнтайгаар үнгэргэхэ ... һанагдана.

Х. САНЖИ...

8 тонно силос дараба

ЗЭДЭ. Гэгээтын сомоной ко... зууд үбһэ хуряалга ба силос ... ралга хэхэ худэлмэри эршэ... шангаар ябуулна.

Үбһэ хуряалгада эрхим ба... хэл хангаһан Кировэй нэрэм... колхозой членүүд удэжэ ба... хүхэр малдаа бата бэхи тэжэ... база байгуулхын түлөө тэмсэ... 8 сенокосилкаар үдэр һүн... сабшаханаа гадна, 5 нүхэн си... тонно силос дараба.

Мүн Ленинэй ба Сталинай ... рэмжэтэ колхозууд үбһэ хура... ба силос даралгын худэлмэри... дые үндэр темптэйгээр хэжэ ... над.

Д. Цыреншипов.

Мүрысөөндэ орогшо олошорно

Сэлэнгын аймагай „Социали... колхоз үбһэ хуряалгада орол... энэ худэлмэрине эмхитэй... ябуулна. Эндэ түрүүшынгээ үд... һөө эхилжэ ажалай үдэр бү... сэнүүдые түйладаг стахановец... олошоржо байна.

Тус колхозой хажуурш... гектар сабшабад. Мүнөө сабшал... тармалга, сомолго нэгэн доро ... лагдана.

Загастайн сомоной Сталинай ... рэмжэтэ колхозой үбһэ хура... дээрэ ябадаг колхозниггуудай ... да социалистическэ мүрысөө... сог зали үдэр ерэхэ тудам ... дэжэ, үлэрэйнгөө нормые үлүү... дүүргэдэг түрүүшүүл олошо... хой.

Б. Цоктоев.

Һү һааха түсэбөө дүүргэбэ

Сэлэнгын аймагай Тельм... нэрэмжэтэ колхозой үхэртэрэй... мо малай ферма болбол июлиин... да һү һааха түсэбэ... түсэбые 122 процент дүүрг... Һаамхай үнеэн бүхэнһөө ... литр һү һаажа, гүрэндэ һү ... шаалгын жэлэй түсэб 122 проц... дүүргэжэ, аймаг соогоо ... һуури эзэлбэ.

Б. Дымбрыл...

Нэгэдэхи кварталайнгаа түсэб үлүүлэн дүүргэбэ

„Заготживсырье" гэжэ республиканска конторын системын эмхи зургаанууд болбол малажалай ба ангай арһа болон бусад түүхэй эдлэлнүүдые бэлэдхэхэ талаар сталинска дүрбэдэхи табанжэлэй нэгэдэхи кварталай түсэбые үлүүлэн дүүргээ. Нооһо тушаалга — 105,1 процент, нооһо худалдан абаха түсэбөө 172,1 процент, ангай арһаар — 115,2 процент, эбэртэ малай томо арһа — 104,6 процент, жэжэ арһаар — 117 процент, гахайн арһа — 137 процент хүртэр дүүргэбэ.

Мүн хоёрдохи кварталай түсэбые болзорһоонь урид гэхэ гү, али июнийн 20-до үлүүлэн дүүргэбэ гэбэл: нооһо тушаалгаар 101,1 процент, нооһо худалдажа абаха түсэбөө 126,5 процент, ангай арһа — 132 процент, эбэртэ малай томо арһа — 101 процент, жэжэ арһа — 103,2 процент, гахайн арһа — 130 процент болгобо.

1946 оной түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө республикын бүхы аймагуудай ба гүрэнэй ондатрова-олзоборилгын ажахынуудай худэлмэрилэгшэд Бүхэсоюзна социалистическэ мүрысөөндэ оролсоһон.

Байгша оной хоердохи квартал соо Бүхэсоюзна социалистическэ мүрысөөндэ илажа гараһан аймагуудай бэлэдхэлэй конторонууд болон ондатрова-олзоборилгын ажахынуудые нэрлэхэдэ иимэнүүд аймагууд оролсох байна: Хэжэнгын (директорынь нүхэр Муруев), Кяхтын (директорынь нүхэр Громов), Прибайкальска (директорынь нүхэр Якушев), Түнхэнэй (директорынь нүхэр Болонев), Баргажанай (директорынь нүхэр Скосырский), Улан-Удын (директорынь нүхэр Чунтомов) болоно. Эдэ райконторонуудай коллективүүд хадаа эбэртэ малай томо ба жэжэ арһануудые, мүн гахайн арһа, нооһо тушааха ба худалдан абаха, ангай арһа бэлэдхэхэ түсэбүүдээ 105-һаа 548,4 процент хүртэр үлүүлэн дүүргэһэн байха юм.

Республикын олонхи колхозууд болбол гүрэндэ уялгата ёһоор нооһо тушааха түсэбөө нёдондохон жэлтэй сасуулбал тон эмхитэйгээр дүүргэжэ байна. Июлиин 1-эй мэдээгээр жэлэйнгээ түсэб 83,5 процент дүүргэбэ. Кяхтын, Түнхэнэй, Тоориин ба Закаменай аймагуудай колхозууд нооһо тушааха түсэбөө бүринхэн дүүргэбэ.

Сталинска дүрбэдэхи табанжэлэй түрүүшүүлдэ — алдар соло!

Г. Бадмаев

Буртаг үбһэ түүнэ

Үндэр ургаса абаха хэрэгтэ гүн ехэ һаад ушаруулдаг буртаг үбһэнтэй тэмсэл хэхэ худэлмэрине Тоориин аймагай колхозууд эршэмтэйгээр ябуулжа байна.

Илангаяа энэ худэлмэрине „Заветы Ильича" колхоз эмхитэй һайнаар ябуулна. Эндэ тарилгын талмай дээрэһээ буртаг үбһэ түүхэ ба ургасын элдэб хоротонтой тэмсэхэ 9 звено эмхидхэгдэжэ, тэдэнэртэ тусхай участогуудые табилан үгтэнхэй.

Июлиин 5-ай мэдээгээр, тус колхозой тарилгын талмай дээрэхи буртаг үбһэнтэй тэмсэхэ звенонууд 770 гаран гектар тарилгын талмайе сэбэрлэбэ. Тарилгын хойноһоо харууһалга хэхэ худэлмэридэ түбхын түрүүндэ, һургуулиин шабинар, үбгэд-хүгшэд олоор хабаадуулагдаһан ба тэдэнэй дунда социалистическэ мүрысөөн дэлгэрүүлэгдэнэ.

Харюусалгата редактор
Ц. Д. ДАМДИНЖАПОВ

РЕДАКЦИИН АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 26. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС. Улан-Удэ. Үнэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23. АТС—1-80; зам. редактора—23; ответ секретаря—3-23; отделов: партийной и комсомольской жизни, сельского хозяйства—3-23 (2 зв): культуры и быта, промышленности и транспорта—4-52; писем трудящихся, внутренней информации и переводов—4-52 (2 зв.); об'явлений—2-64 (2 зв.)

Н—00660. Типография Государственного газетного издательства при Совете Министров БМАССР.